RĒZEKNES ZIŅAS

Nr.101/102. 3. gads
Trešdien, 1943. g.
22. decembrī

Iznāk trešdienās un sestdienās

Redakcija Rēzeknē, Br. Skrindu ielā 15, tālr. 2301. Atbildīgais redaktors Alberts Sprūdžs.
Izdevējs Rēzeknes apriņķa priekšnieks. Iespiests Rēzeknes spiestuvē, Atbrīvošanas alejā 31.
Abonēšanas maksa RM 0,90 mēnesī. Tekošs rēķins pastā 5565. Pasta skapitis 131

NUMURS MAKSĀ 10 FENIŅU

Priecīgus Ziemassvētkus

mūsu laikraksta lasītājiem, līdzstrādniekiem un labvēļiem novēl

Izdevējs un redakcija

Eiropa zina par ko tā cīnās

Kaut arī mūs vēl sagaida asas cīņas, par vienu mēs varam būt pārliecināti: mūsu karaviri, apzinoties savu spēku un individuālo pārākumu pār ienaidnieku, cīnīsies Eiropas aizsargvaļņos ar vēl nekad neredzētu fanatismu.

Vācijas ārlietu ministrs
J. Ribentrops.

Boļševiki un anglo - amerikāņi ar aģitātoriskiem šāvieniem gaisā iedomājas piespiest Eiropu uz kapitulāciju. Ar šāda veida kara vešanu viņi cerēja iegūt daudz vairāk, kā ar līdzšinējo ieroču cīņu. Bet arī šis mēģinājums cietis neveiksmi, jo ienaidnieki aizmirsuši, ka nevar visu kontinentu, kas cīnās par savu eksistenci, piespiest padoties. Eiropa zina, par ko tā cīnās, turpretim agresori ar savām pasaules aplaimošanas teorijām Eiropai nozīmē tikai chaosu un bojāeju.

ČECHU TAUTA PROTESTĒ

DNB. Praga. Valsts prezidents Dr. Hacha un Bohemijas - Moravijas autonomās valdības čechu ministri sakarā ar Beneša Maskavā noslēgto līgumu izdevuši šādu kopēju deklarāciju: «Visas čechu tautas vārdā mēs kā legālā valdība svinīgi protestējam pret neatbildīgu emigrantu mēģinājumu pārdot mūsu dzimteni boļševistiskam imperiālismam. Čechu tauta un tās valdība, atceroties savus eiropejiskos pienākumus, nekad neatzīs paktu ar boļševismu, bet ar visiem spēkiem vērsīsies pret Bohemijas zemju nodošanu boļševismam. Mēs esam uzticami Vācijai, kuras brunotie spēki šodien kā vienīgie garantē Eiropas tautu un tās kultūras glābšanu.

VĀCIJAS KAROGS ALBĀNIJAS «SVĒTAJĀ KALNĀ»

Sekmīgu tīrīšanas pasākumu norise pret Balkānu komūnistiskajām bandām vācu kalnu strēlnieki šinīs dienās uzveica 2500 m augsto albāņu «Svēto kalnu». Pēc grūtā kāpiena cauri Tomor' kalnu masīvam trieciena vienības sasniedza sniega robežu un līdz ar to paveica izcilu kalnā kāpēju sasniegumu.

Kopš šīs dienas Tomori galotnē plivinās Vācijas valsts kara karogs.

Rīkojums

Pildot Latviešu SS leģiona ģenerālinspektora un ģenerāldirekcijas rīkojumus, turpmāko ierašanos 1918., 1922., 1923. un 1924. g. dzimušiem vīriešiem uz karaklausības komisiju nosaku:

A. RĒZEKNE,
Atbrīvošanas alejā 39/43.

1944. g. 3. janvārī plkst. 8. Gaigalava- un Maltas pag. dzīvojošiem.
4. janvārī plkst. 8. Ružinas un Ezernieku pag. dzīvojošiem.
5. janvārī plkst. 8 Silajāņu pag. dzīv.
6. janvārī plkst. 8. Andrupenes pag. dzīvojošiem.

B. VARAKĻĀNOS

11. Varakļānu tautskolā. Rēzeknes ielā.
8. janvārī plkst. 8. Viļānu pilsētas un pag. un Galēnu pag. dzīvojošiem.
10. janvārī plkst. 8, Varakļānu pilsētas un pag. un Stirnienes pag. dzīv.
11. janvārī plkst. 8. Barkavas un Atašienes pag. dzīvojošiem.

C. REZEKNĒ,
Atbrīvošanas alejā 39/43.

12. janvārī plkst. 8 — visiem apriņķa šajos gados dzimušiem un kādu sevišķi svarīgu iemeslu dēļ uz komisiju neieradušamies vīriešiem.

Rēzeknē, 1943. g. 21. decembrī.

V. Celms,
Rēzeknes apr. pr-ks un karaklausības komisijas pr-js

Vācu panākumi pie Neveļas

Boļševiki uzsākuši jaunu uzbrukumu Nikopoles tilta gala pozicijām. Somu līcī nogremdētas 6 ienaidnieka zemūdenes

Pret Chersonas tilta gala poziciju boļševiki izdarīja vairākus veltīgus uzbrukumus.

Pēc īlgāka pārtraukuma boļševiki ar stipriem kājnieku un tanku spēkiem uzsāka savus uzbrukumus Nikopoles tilta galam un frontei dienvidrietumos no Dnepropetrovskas. Sīvās cīņās boļševikus atsita, pie kam nosprostoti vietēja rakstura iebrukumi. Dienvidos no Nikopoles pašu sekmīgos pretuzbrukumos izraisījās smagas tanku cīņas.

Pie Kirovogradas smagās cīņas turpinās. Boļševikus atvairīja, nodarot tiem smagus zaudējumus, un sašāva daudzus tankus. Pašu tanku spēki pārrāva kādu stipru ienaidnieka tanku aizsprostu un ieņēma kādu svarīgu augstienes apvidu.

Vietējos pretuzbrukumos cīņu apgabalā pie Korostenas un Berezinas vācu vienības triecienā ieņēma dažas apdzīvotas vietas.

Dienvidrietumos no Žlobinas kauju darbība atslābā. Prettriecienā likvidēts kāds vietēja rakstura iebrukums. Ar iedarbīgu artilerijas uguni sadragāti atjaunoti padomju spēku koncentrējumi.

Austrumos no Vitebskas boļševiki pēc spēcīgas artilerijas uguns daudzu tanku atbalstā mēģināja pārraut vācu fronti. Ienaidnieku atsita smagās cīņās. Nosprostoti daži iebrukumi.

Dienvidos un ziemeļrietumos no Neveļas ienaidnieks savus pārrāvuma mēģinājumus turpināja arī vakar. Boļševiku pasākumi sabruka sīvās cīņās. Iznīcinātas vai sapemtas gūstā dažas izlauzušās ienaidnieka kaujas grupas.

Vācu vienības pretuzbrukumā atguva apdzīvotas vietas un ieguva vairākus lielgabalus.

Šais cīņās sevišķi izcēlās ģenerālleitnanta Heinricha (Heinrich) vadītā 290. kājnieku divīzija un ģenerālleitnanta Šilla (Schill) vadītā pomerāņu 122. kājnieku divīzija.

Uzbrukumā ziemeļrietumos no Žito miras 9. un 10. decembrī neparastu varonību parādīja kāda grenadieru pulka rotas komandieris leitnants Šumachers (Schumacher). Traucoties savas rotas priekšgalā, viņš krita varoņa nāvē.

Somu līci kara flotes apsardzības vienības pagājušā mēnesī nogremdēja 6 ienaidnieka zemūdenes, kas bija mēģinājušas ielauzties Baltijas jūrā. Mīnu eksplozijā jārēķinās arī ar citu padomju zemūdeņu zaudējumu. Īgstošās kaujās smagi bojātas vēl dažas ienaidnieka zemūdenes.

Dienviditalijas frontē pēc pēdējo dienu smagajām kaujām, kuras pretinieks telpā abās pusēs Venafro un Adrijas jūras piekrastē centās gūt pārrāvumu virzienā uz Romu un Peskaru, lielāka kaujas darbība nav atzīmēta. Atvairot ienaidnieka pārrāvuma mēģinājumu, ar priekšzīmīgu izturību sevišķi izcēlās 29. tanku grenadieru divīzija un izcilais 15. motorizētais grenadieru pulks.

Vācu lidaparāti ar smagā kalibra bumbām bombardēja mērķus Dienvidaustrumanglijā.

Veiksmīgas cīņas ar komūnistu banditiem

DNB. Berlīne. Veiksmīgā vācu un sabiedroto vienību cīņa pret komūnistiskām bandām Balkānu rietumu daļā par spīti laika un apvidus grūtībām dod tālākus labus panākumus. No komūnistiskām bandām iztīrīts Sandžakas apgabals starp Serbiju un Melnkalni. Sīkti klājās arī komūnistiem Bosnijas ziemeļaustrumu daļā. Bosnijas dienvidrietumos banditi veltīgi mēģina atgūt zaudēto apvidu. Rietumkroātijā atkal izdevās komūnistiem atņemt lielus ieroču un materiālu krājumus. Albānijas ziemeļaustrumu daļā noslēgusies kāda tīrīšanas akcija, pie kam banditi zaudēja 150 kritušo un 400 gūstekņus. Pie tam vācu vienības ieguva vai iznīcināja 5 lielgabalus, 160 šautenes, 8 granātmetējus, kā arī citus ieročus un lielākus munīcijas krājumus un daudzus spēkratus.

Tautas Palīdzības divu gadu svētīgais darbs

LD. Rīga, 16. decembrī Tautas Palīdzības padomes un sekciju locekļu apvienotā sēdē TP priekšnieks B. Pavasars deva pārskatu par TP darbību notecējušos divos gados. Padarītais darbs ir viscildinošākā liecība mūsu tautas kopības apziņai un gatavībai upuru nest kopības labā.

Tautas Palīdzības darbu pagājušos divos gados viegli varam iedalīt 3 daļās. Pirmajā — sabiedriskās aizgādības darbs visplašākā nozīmē; otrajā — darbs tautas veselības aizsardzības, kopšanas un ārstēšanas laukā un trešajā — darbs tautas audzināšanas, morāliskā spēka un kopības apziņas stiprināšanai.

Aizgādības darbs tautas dzīvā spēka stiprināšanai un sevišķi mātes un bērna interešu aizsardzībai šais divos gados izveidojies sevišķi plašs un daudzpusīgs. Šim darbības laukam nav spraustas arī nekādas robežas ne laika, nedz vajadzības ziņā, tā kā Tautas Palīdzībs darbs, kalpodams tautas dzīvības interesēm, nekad nevar apsīkt, bet tikai paplašināties. Atbalstu cietušo un daudzbērnu ģimenēm, kā arī pārejošās grūtībās nonākušiem mūsu tautas locekļiem Tautas Palīdzība vien sniegusi vairāk kā 50.000 personām, kopsumā izsniedzot pāri par $2^1/_2$ milj. RM naudā un dažādas naturālijas — drēbes, apavus, malku, pārtiku u. t. t. ap 850.000 RM vērtībā. Blakus tam sekmīgu darbību trūcīgu skolnieku atbalstīšanai attīstījušas arī pie 1300 skolām darbojošās TP skolu kopas, kuras šim nolūkam izdevušas ap 870.000 RM.

Tautas Palīdzība sākusi pārņemt un vadīt pat tādus pasākumus, kādus agrāk uzturēja galvenā kārtā valsts un pašvaldības. Ar š. g. 1. aprīli Tautas Palīdzība pārņēma 29 valsts uzturētos bērnu dārzus un nekavējoties ķērās pie šo bērnu dārzu labākas izveidošanas, kas tai pa daļai jau izdevies, kā arī iekārtojusi 3 jaunus bērnu dārzus (Daugavpilī, Grīvā un Ludzā).

Bez bērnu dārziem. Tautas Palīdzība šogad uzturēja 6 bērnu kolonijas. Priekšroku uzņemšanai bērnu kolonijās deva vājiem bērniem, kā arī cietušo un daudzbērnu ģimeņu bērniem. Lai pasargātu skolu jaunatni no marālās pagrimšanas un sagādātu tai labvēlīgākas dzīves iespējas, TP iekārtojusi Rīgā 2 meiteņu internātus un patlaban iekārto zēnu internātu. Bez tam pie TP Jelgavas pilsētas apriņķa pastāv arī bērnu nams. Neatkarīgi no šī, Tautas Palīdzība sekmējusi arī bērnu izvietošanu laukos.

Mātes un bērnu aizgādības darbā pieliktas iespējamās pūles pūriņu sagādei, bet tā kā pastāv oficiāls pūriņu sadales plāns, tad bija iespējams apgādāt ar pūriņiem vienīgi trūcīgas ģimenes. Turpretim izdevies plaši izkārtot zīdaiņu un mazbērnu gultiņu, kā arī pa daļai vanniņu apgādi.

Ievērojams atbalsts mātēm bijušas mātes kartes, kādas izsniegtas vairāk kā 23.000 mātēm. Ar to palīdzību izdevies piešķirt mātēm dažas priekšrocības un modināt visnotaļ cieņu pret māti.

Praktisko izpalīdzību mātēm noorganizējusi TP nozare «Sievietes darbs». Sevišķi plašu izpalīdzības darbu daudzbērnu ģimeņu aizgādībā veicis «Sievietes darbs» izpalīdžu dienests. Tālāk sekmīgi darbojās Sievietes dzīves skolas Rīgā, Cēsīs, Liepājā un Rēzeknē, un Mātes skolas Rīgā un Jelgavā. Bez šīm skolām veikti priekšdarbi līdzīgu kursu rīkošanai 22 citās pilsētās.

Turpināta izveidot arī kopēdināšana. Bez kopēdināšanas vietām Daugavpilī un Rēzeknē, šāda kopēdināšana ar šo rudeni noorganizēta arī Rīgā.

Ar šī gada vasaru Rīgā noorganizēta bezmaksas juriskonsultācija, kas iesaistījusi kā idejiskos tālciniekus visus Rīgas advokātus. TP bez tam pastiprināta kārtā rūpējusies par aizvesto tautiešu aizgādniecības ietu kārtošanu.

Tautas Palīdzība gādājusi arī par mūsu aizrobežas tautiešu reevakuāciju un Krievijas latviešu bēgļu uzturēšanu. Pastiprinoties bēgļu kustībai un sākoties plašajai Krievijas okupēto apgabalu civīliedzīvotāju evakuācijai, robežpunktos Tautas Palīdzība izveidoja latviešu tautības bēgļu uzturēšanu, karantinēšanu un nosūtīšanu pie piederīgiem. Izvietoto bēgļu skaits pārsniedz 5300.

Izziņu birojs blakus zudušo tautiešu reģistrācijai un ziņu vākšanai uzņēmies daudzos gadījumos kārtot latviešu interešu aizstāvības lietas personām, kas uzturās ārpus mūsu zemes robežām.

Līdztekus šim darbam nāk rūpes par veselības aizsargāšanu, kopšanu un ārstēšanu. Šajā darba laukā Tautas Palīdzība visumā ir pārņēmusi tos uzdevumus, kuŗus agrāk veica Latvijas Sarkanais Krusts un Veselības veicināšanas biedrība—protams, cik to atļauj patreizējie kara apstākļi un dažādi ierobežojumi. Šis darba lauks TP bija paredzēts jau tūdaļ ar tās statūta apstiprināšanu, bet dažādu iemeslu dēļ to varēja reālizēt tikai pakāpeniski arī praktiski. Pirmkārt jāmin veselības aizsardzības un kopšanas lauks ar attiecīgu propagandu. Praktiski tas izpaužas 110 TP Veselības kopšanas punktu darbā, piemērotas literātūras, brošūru un skrejlapu izdošanā. Otrkārt, 19 dziedniecības iestāžu, slimnīcu un sanātoriju, kā arī divu kara invalīdu mītņu uzturēšanā. Treškārt, lai šo darbu veiktu, vajadzīgs piemērots personāls, — žēlsirdīgas māsas, sanitāri, slimnieku kopējas u. t. t., kuŗus Tautas Palīdzība sagatavo kā savām, tā citām iestādēm divās māsu skolās un dažādos kursos. Veselības aizsargāšanas un kopšanas laukā TP izdevusi ap 1 500 000 RM un turpmāk šie izdevumi ievērojami pieaug.

Pāri materiālās aizgādības, veselības kopšanas un aizsardzības darbam stāv tautas audzināšanas uzdevums, kas pirmā kārtā prasa tautas kopības apziņas stiprināšanu un izkopšanu, jo mums jāapzinās, ka vienīgi tauta ar stingru morālisko stāju un spēcīgu kopības apziņu spēj sekmīgi pārvarēt šī laikmeta grūtības. Arī šai ziņā TP darbs pagājušos divos gados devis iepriecinošus rezultātus. Tautas ziedošanas griba un vēlēšanās upuru nest un līdzdarboties kopēju grūtību pārvarēšanā izraisījusies vēl nekad agrāk nepieredzētos apmēros, par to jau spilgti liecina TP veiktais darbs, par to liecina tautas līdzdalība mūsu frontes cīnītāju atbalstīšanā.

Divu gadu laikā Tautas Palīdzība izdevusi savu uzdevumu veikšanai ap 7 000 000 RM.

Ziemassvētku klusumā

Atkal mūsu dzimtenes laukos un sētās nolaidies Ziemassvētku klusums; šis brīnumainais laiks, kuŗu ar īlgām gaidījusi katra cilvēka sirds. Dziļš miers valda dabā. — Arī cilvēks kaut mirkli grib atrauties no dzīves steigas, nemiera un pelēkās ikdienas, tērpties baltās drānās un brīdi raudzīties lielajā spožumā, kuŗš atmirdz pār zemēm un tautām.

«Kusa nakts, svēta nakts...» — mīļās Ziemassvētku dziesmas atkal liegi pāršalc latviešu zemes āres. Svētku prieks atmirdz katrā sirdī: gan sirmgalvim tas atnes gaišas atmiņas un klusus sveicienus no pasaku un sapņu zemes — bērnības, gan jaunekļi tas ieved degošu īlgu un cerību pasaulē, gan caur zaļās eglītes svecīšu uguntiņām apstaro ikviena bērniņa balto dvēseli un pildz viņa sirsniņu ar tēva un mātes nebeidzamās mīlestības liesmu. Šajā svētajā klusumā tēvu un māmuļu krūtis tad skan viena vēlēšanās: kaut viņu tolojums lielajā dzīvē staigātu taisnu un goda pilnu ceļu, kaut viņa dvēselē bērnības Ziemassvētku gaišums nekad neizzustu, lai mīļie vārdi, ko māte dziedājusi šūpļa dziesmās, skanētu cauri dzīvei līdz baltās mūžības vārtiem...

Un šī vecāku vēlēšanās bērna sirdī liek uzplaukt skaidrības īgu ziedam, kuŗš dzīves gaitās arvien liek atcerēties bērnības Ziemassvētkus: «Ak, kaut es mūžīgi varētu būt tik skaidrs kā toreiz!...» — ieskanas sirdī, kad raugāmies sveču mirdzumā. Gads pēc gada aiziet mūžībā, bet skaidrības īlgas nebeidzas, un viskrāšņāk tās uzzied baltajā Ziemassvētku klusumā, kad atmiņu kamoliņš aizrit līdz bērnības sliegsnim, atstādams aiz sevis vizošu zelta pavedienu.

Ziemassvētku vakarā no mūsu dzimtenes baltajiem dievnamiem plūst zvanu skaņas un piepilda sniegotos laukus ar dievišķo mirdzumu un svēto klusumu. Bet šajās skaņās ietrīcas arī klusa smeldze un sāpīgas atmiņas. — Cik daudz tautas brāļu tālā svešumā neredz Ziemassvētku eglīšu svecīšu mirgošanu un nejūt to dievišķo klusumu, kuŗš nolaižas šajā vakarā tikai viņu dzimtenes sarmotajos eglu mežos un pelēkajās zemnieku sētās. — Retākas kļuvušas latviešu rindas... Daudz ir lielā sāpju un ciešanu ceļa gājēju, kuŗi šajā svētajā vakarā, Dievu lūdzot, nevar pacelt savas acis pret savas mīļotās dzimtenes zvaigžņotajām debesīm. Viņi moku zemes baismīgajos klajumos nedzird dzimtenes dievnamu alcinājumu svētvakaram. Šie lielie cietēji ir tālu, tālu no mums, bet zinām — viņu domas un īlgas pāri klajumiem, mežiem un kaujas laukiem atīdo pie mums. Tad cauri tālumam runā sirdžu tuvums. — Pāri tālumam liek laipu — mīlestība: tā savieno šajā vakarā mūs ar sāpju ceļa gājējiem svešās zemes malā, kur dažam nav vairāk līdz, kā smilšu saujiņa baltā lakatiņā no savas dzimtenes zemes un sapnis par laimīgajām dienām mazajā zemes stūrītī Daugavas krastos pie Baltās jūras. — Šajā Ziemassvētku klusumā, varbūt, vienīgi vēl atmiņas dziedē viņu asiņojošās brūces, sapnis par bērnības Ziemassvētkiem klusajā sētā, kad tētis un māmuļa tos mazus pie eglītes glāstījuši savām asajām, darbā sastrādātajām rokām, bet dzimtas īlgzdiņā ir bijis tik mīļi un sīti... Bet, varbūt daudzi jau nolikuši savas galvas tur svešumā uz sarmota cīņa, cieši piespiedušī pie krūtīm savas dzimtenes svēto zemi.

Domājot par viņiem, mūsu sirdīs iedegas dziļa un nesalaužama ticība, līdz ar trīmdinieka un cietēja Leonīda Breikša vārdiem:

«No katras tumsas droša taka
Mūs pretī saulei vedīs vēl!...»

Šo nešaubīgo un reizē fanatisko ticību mums iedvesē varonīgais latviešu le-

„Rēzeknes Ziņu" ziedojumi

Sestdienas vakarā mūsu laikraksta darbinieki un labvēļi pulcējās gīti dekorētās redakcijas telpās, lai darbības gada noslēgumā pārrunātu līdzšinējos novērojumus darbā un lai smeltos jaunus spēkus turpmākam darbam. Laikraksta darbinieku vidū bija arī Rēzeknes apriņķa vecākais P. Vepers, Rēzeknes pilsētas vecākais A. Puriņš, mūsu laikraksta izdevējs Rēzeknes apriņķa priekšnieks V. Celms, Rēzeknes apriņķa tautskolu inspektors A. Ontužāns, Rēzeknes valsts skolotāju institūta direktors St. Jaudzems un citi vieši.

Vakaru ievadot, mūsu laikraksta atbildīgais redaktors A. Sprūdžs visu laikraksta darbinieku vārdā sumināja Rēzeknes apriņķa priekšnieku V. Celmu sakarā ar viņa apbalvošanu un novēlēja arī turpmāk spēku un izturību grūtajā kārtības uzturēšanas darbā. Pēc tam redaktors P. Svenne un galvenais grāmatvedis A. Gudrāns sniedza pārskatus par pagājušā gada darbu. Tas bijis grūts darba gads. Daudziem līdzstrādniekiem nācies aiziet gan latviešu leģionāru rindās, gan RAD gaitās, gan arī citos pienākumos. Bet tai pašā laikā pagājušais gads ar rosīgo sabiedrisko un kultūrālo dzīvi prasījis lielu piepūli no laikraksta līdzstrādniekiem. Vajadzēja plaši un vispusīgi aprakstīt pieminekļu atjaunošanas svinības Balvos un Rēzeknē, dziesmu svētkus Daugavpilī un Ludzā, izstādes Maltā un citās vietās, reprivatizācijas aktus, aizsargu nodaļu atjaunošanas svinības, LJO sarīkojumus un citus izcilus notikumus mūsu sabiedriskajā dzīvē. Arī kustība frontē uzlika laikraksta līdzstrādniekiem jaunus pienākumus. Vajadzēja izklaidēt dažādas tenkas un baumas un radīt tautā drošu paļāvību vācu armijas un latviešu leģionāru ieroču spēkam. Bet vērojot to, ka laikraksts gūst arvien lielāku piekrišanu tautā, darbs veikts ar vislielāko prieku un pašaizliedzību. Laikrakstam nākuši klāt arvien jauni līdzstrādnieki. Pagājušā gadā to skaits sasniedzis 120. Tas liecina ka arī turpmāk laikraksts varēs dot saviem lasītājiem plašu, vispusīgu un vērtīgu saturu.

Par laikraksta materiāli drošiem pamatiem liecina tas, ka laikraksts pašlaik iznāk 20.000 eksemplāros, no tiem 2000 izsūta abonentiem, bet pārējos 18.000 eksemplārus izpārdod 70 atkaļpārdevēji. No gūtās peļņas laikrakstam radusies iespēja arī atbalstīt sabiedriskus un kultūrālus pasākumus. Šogad laikraksts no savas peļņas ziedo Latviešu Karavīru Palīdzībai RM 3000, Tautas Palīdzībai Rēzeknē trūcīgo skolēnu ēdināšanai RM 1500, Rēzeknes bērnu dārziem RM 500, Tautas Palīdzībai Ludzā RM 500 un Tautas Palīdzībai Abrenē RM 500.

Par saviem novērojumiem laikraksta izdošanas darbā runāja arī mūsu laikraksta izdevējs, Rēzeknes apriņķa priekšnieks V. Celms. Rēzeknes apriņķa vecākais P. Vepers apliecināja faktu, ka laikraksts patiešām ieguvis piekrišanu tautā. Par to viņš Rēzeknes apriņķa iedzīvotāju vārdā izteica pateicību izdevējam V. Celmam un atbildīgajam redaktoram A. Sprūdžam. Dziļā sirsnība, kas valdīja tuvināšanās vakarā, liecināja, ka ir nodibināts vēl ciešāks kontakts starp «Rēzeknes Ziņu» darbiniekiem un to labvēļiem.

ZIEDOJUMI LATVIEŠU KARAVĪRU PALĪDZĪBAI

Rēzeknes cietuma priekšnieks P. Kramiņš LKP ziedoja RM 100, cietuma darbinieki — 686 un Greivuļu dzirnavu īpašnieks St. Klišāns — 846. Ziedotājiem LKP izsaka mīļu paldies.

MEDNIEKI NODOD MEDĪJUMUS IEVAINOTIEM KARAVĪRIEM

Rēzeknes apriņķa mednieku kopas priekšnieka J. Seiļa vadībā notika medības Bērzgales mežā. Medībās piedalījās 11 Rēzeknes mednieki un nošāva 10 zaķus un 2 lapsas. Meža laime šoreiz smaidīja virsmežzinim Bencinam, kurš viens pats nošāva 3 zaķus. Pa vienai lapsai nošāva Baļulis un Dedumets. Mednieki medījumu trešo daļu nodod ievainotiem karavīriem Rēzeknes slimnīcās.

UZŅĒMUMU DARBA TURPINĀŠANA IESAUKŠANAS GADĪJUMOS

Sakarā ar pašreiz notiekošo iesaukšanu aktīvā kara dienestā, dažos gadījumos iesauc arī pastāvošo amatniecības uzņēmumu īpašniekus. Šajā sakarībā Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenā daļa paskaidro, ka, saskaņā ar Generālkomisāra Rīgā norādījumiem, iesaukto amatniecības uzņēmumus var turpināt:

1) uzņēmuma īpašnieka sieva, kaut arī tā nav attiecīga amata lietpratēja;

2) uzņēmuma īpašnieka iecelts vietnieks, kas izturējis zeļļa pārbaudi attiecīgā amatā;

3) gadījumā, kad juridiskām personām piederošos uzņēmumos iesauc vadītāju, tad šo uzņēmumu var turpināt personu vadībā, kuras izturējušas zeļļa pārbaudi attiecīgā amatā.

Visos gadījumos, kad iesaukto amatniecības uzņēmumus turpina, par to nekavējoties jāziņo caur vietējo amatnieku biedrību Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenai daļai, kura darbības turpināšanai izsniegs attiecīgu apliecību. Uzņēmuma īpašniekam izsniegtā amatnieka karte pa kara dienesta laiku ir nododama personai, kura turpina uzņēmuma darbību un tā ir derīga tikai kopā ar Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenās daļas izsniegtu apliecību, ka kara dienestā esošā uzņēmumu atļauts turpināt.

Juridiskām personām, atbildīgo vadītāju iesaukšanas gadījumos par to jāziņo nekavējoties vietējai amatnieku biedrībai, piesakot jaunu atbildīgo vadītāju.

Gadījumos, kad iesauktā amatniecības uzņēmuma darbība netiek turpināta, par to paziņojams vietējai amatnieku biedrībai, norādot, ka sakarā ar īpašnieka iesaukšanu, uzņēmums darbību pārtraucis.

Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenā daļa norāda augšminēto stingri ievērot, jo pretējā gadījumā var celties dažādi nevajadzīgi pārpratumi un sarežģījumi.

ģionārs, kas stāv ar šauteni tur baltajā austrumu nāves laukā. Ikviens latvietis jūt un zina, ka tikai Viņš atpestīs cietējus brāļus, ka tikai Viņš Izkaros savai tautai lielo augšamcelšanās rītu, ka tikai Viņa zobens izcirtīs latvju tautai saules ceļu, pa kuru nepārredzamā virknē ies nākamās paaudzes. Mūsu leģionāra slavas un varonības mirdzumā lai vērojam jau savas tautas nākotnes zīmes!

Šajā vakarā cauri dieviškam klusumam mēs sadzirdam no austrumu kaujas laukiem dzīvo un mirušo varoņu čukstus: Tēvzemei un Brīvībai! — Tie pārī sniegotiem laukiem atšalc pie mums. ... Un tad — šajā svētajā Ziemassvētku klusumā it visu latviešu sirdis dzimtenē saslēdzas vienā ļokā ar varoņu sirdīm kaujas laukā un cietējiem baigajos klajumos. Mēs atkal vienoti garā paceļam savas acis pret debesīm, lūdzam Dievu un jūtam — Saules atatgriešanos...

Rūdolfs Meliņups

AS DĀVANA STRĀDĀJOŠO BĒRNIEM ZIEMASSVĒTKOS

Lai sagādātu iepriecinājumu strādājošo bērniem Ziemassvētkos, Arodu Savienības vadītājs A. Roja izdevis rīkojumu par AS biedru bērnu apdāvināšanu.

Saskaņā ar šo rīkojumu visi strādājošie AS biedri, kas uzņemti AS līdz 1943. g. 1. janvārim, saņem Ziemassvētku dāvanu saviem bērniem, kuri līdz š. g. 31. dec. nav vecāki par 14 gadiem, no Arodu Savienības līdzekļiem RM 5,— apmērā par katru bērnu. Ja abi vecāki ir AS biedri, tad šo dāvanu saņem tikai viens no viņiem. Ja vecāki dzīvo šķirti, dāvanu saņem tas no vecākiem, kura apgādībā atrodas bērns. Minēto bērnu nozīmē saprotami miesīgie, adoptētie leģitīmētie, iepriekšējās laulības dzimušie, kā arī ārlaulības bērni, ja tie atrodas AS biedru apgādībā. Izmaksu izdarīs darba vietas uz Arodu Savienībai piemācīgo biedru naudu rēķina.

Šī Arodu Savienības izmaksa ir vienreizēja un to var saņemt vienīgi AS biedri.

Tuvāki norādījumi par izmaksas un norēķināšanās kārtību saņemami novadu, apriņķu, pilsētu un pagastu AS pārstāvniecībās, kā arī tuvākā AS Vēstnesī.

ZIEMASSVĒTKU VELTES BOĻŠEVIKU TERRORA GADĀ CIETUŠĀM ĢIMENĒM

Vairākām Rēzeknes pilsētas ģimenēm boļševiki aizveda un nosiepkavoja piederīgos. Šo ģimeņu palikušo locekļu materiālā stāvokļa atvieglošanai Tautas Palīdzība Ziemassvētkos izsniegs naudas pabalstus. Rēzeknes skolu audzēkņi TP uzdevumā apmeklēs cietušās ģimenes viņu dzīves vietās, izsniegs naudas veltes un nodos Ziemassvētku apsveikumu. TP Rēzeknes organizācija atvēlēja 65 cietušām ģimenēm RM 5750.

Atjaunos pensijas negadījumos cietušiem

Latvijas generālkomisārs uzdevis atjaunot pensiju Latvijas bijušiem nelaimes gadījumu un arodslimību pensionāriem, kam pensija bija piešķirta pirms 1941. g. 20. jūnija kā patstāvīgā uzņēmumā strādājošām personām uz Latvijas valsts nelaimes gadījumu un arodslimību apdrošināšanas likuma, kā piem., lauksaimniekiem, amatniekiem, zvejniekiem, brīvprātīgiem ugunsdzēsējiem u. c.

Bijušiem nelaimes gadījumu vai arodslimību pensionāriem, ja tiem pensija bijusi piešķirta pirms 1941. gada 20. jūnija, pensiju atjauno tikai tad, ja viņi zaudējuši spējas vairāk par 50%. No kopējā darba spēju zaudējuma jābūt vismaz 20% kā sekām no nelaimes gadījuma vai arodslimības.

Nelaimes gadījumā vai no arodslimības mirušās personas vai pensionāra atraitnei atjauno pensiju tikai tad, ja viņa sasniegusi 65 gadu vecumu vai zaudējusi darba spējas vairāk kā 66 ⅔%. Ja mirušā pensionāra atraitnei pensija nav vēl bijusi piešķirta un viņa sasniegusi 65 gadu vecumu vai zaudējusi 66 ⅔% darba spējas, tad viņai pensiju var piešķirt tikai tad, ja viņas laulība ar mirušo noslēgta pirms notikušā nelaimes gadījuma vai arodslimības un ja pensionārs miris ne vēlāk kā trīs gadu laikā pēc notikušā nelaimes gadījuma, vai arodslimības. Bārenim pensiju atjauno vai piešķir līdz pilnam 16. g. vecumam, bet ja apmeklē skolu vai mācās amatu — līdz pilnam 18. g. vecumam.

Pensijas atjaunošanas pieprasījums kopā ar dokumentiem iesniedzams pensiju komisijai, kuras robežās pensijas pieprasītājs dzīvo.

Pensiju tiesību pierādīšanai noder agrākās pensiju lietas dokumenti vai pensionāra iesniegtās apliecības, kas izdotas no agrākās nelaimes gadījumu apdrošināšanas pārvaldes. Ja minētie dokumenti iztrūkst, tad tos var atvietot Slimo kasu likvidācijas birojs Rīgā, Mārstaļu ielā 28/30.

Tuvākas ziņas saņemamas vietējā sociālās nodrošināšanas nodaļā.

Sakstagala mājsaimnieces apdāvina ievainotos karavīrus

Turpinot skaisto ievainoto karavīru apdāvināšanas tradiciju, Rēzeknē pie ievainotiem karavīriem ieradās Sakstagala lauksaimniecības biedrības mājsaimniecības sekcijas dalībnieces savas vadītājas Veronikas Počas vadībā. Šai apciemojumā piedalījās arī Ciskādu aptiekara Knostenberga kundze. Sakstagala aizsardzes un skolotājas. Viņām līdzi bija ap 250 paciņas ar cepumiem, olām, speka raušiem, papirosiem, aboliem un tortēm, ar kurām tās apbalvoja ievainotos karavīrus. 17 krāšņos tautas tērpos terptas jautras tautu meitas iepriecināja karavīrus arī ar skaistām dziesmām. Tās skandināja gan mūsu skaistās tautas dziesmas: Aiz ezera balti bērzi, Kara vīri bēdājās, Zīdi, zīdi, rudzu vārpa, Trīs jāmas mīsas, Rindām auga ozoliņi, Lobs ar lobu sasatyka u. c., gan arī populārās Ziemassvētku dziesmas: Klusa nakts, svēta nakts, Ak egliīte un Jūs, bērniņ, nāciet. Arī karavīri nenocietās un dziedāja līdzi jautrajām tautu meitām. Sevišķi tiem patika bezbēdīgā karavīru dziesma: Jauns un traks tu puika esi bijis, lauzdams manu zelta gredzentiņu. Loti sirsnīgs bija brīdis, kad arī vācu karavīri dziedāja līdzi skaistākajai Ziemassvētku dziesmai Klusa nakts, svēta nakts. Kopīga dziesma tuvināja divu tautu varoņus, kas savu kopības garu jau parādījuši kopīgās cīņās austrumu frontē. Dziļā sirsnībā karavīri atvadījās no savām gadīgajām un jautrajām viesībām, solīdamies arī turpmāk neatlaidīgi cīnīties, lai mūsu zeme būtu pasargāta no šausmīgā židisma jūga.

LATVISKIE ZIEMASSVĒTKI

Pats Dievs nāk cilvēku vidū. Uzmanību, budeļi! — Grūtumu izkaisa vējā. — Mojtu lielā zinkāre.

Cilvēka dabā ir tieksme laiku pa laikam noslēgt savus darba cēliens ar kaut ko svinīgu, neikdienišķu. — Tā izveidojušies svinami brīži, kuros cilvēks it kā atraujas no pelēkās ikdienas un pārvietojas kādā krāšņākā, pilnīgākā dzīvē.

Senajiem latviešiem, tāpat kā pārējām āriešu tautām svinamus laikus un dienas noteicis gadskārtas mūžīgais ritms ar sauli kā centru. Tā Lieldienas, Jāņi un Ziemassvētki, kuŗus mūsu senči svinējuši jau sen pirms kristīgās ticības ievešanas mūsu zemē, saistās ar saules gaitu. Tikai tūlīt jāpiezīmē, ka saule te netiek reliģiski dievināta un pielūgta, bet gan dzejiski daudzināta kā dzīvības, spēka un prieka mūžīgais avots.

Svinamos laikos arvien tiek piekopta zināmas izdarības, kuŗās latvietis saistās it kā ar aizdabīgo, tā svinību brīžos radot arī reliģisku noskaņu.

Vēstures plūdumā, gadu simtus dzīvojot zem nebrīvības sloga, svešu mācību ietekmē, daudz krāšņu parašu un izdarību līdz ar senčiem aizgājis kapu kalniņā, taču pateicoties latviešu lielajam vitālajam spēkam, diezgan bagāts pūrs vēl mājo tautā.

Katra latvieša pienākums tad nu ir atjaunot un izkopt šīs senās parašas un izdarības, jo ar to mēs godājam mūsu senčēvus un apliecinām, ka mums ir stipra nacionāla kultūra.

Laikā, kad svinam Ziemassvētkus, saule apstājas grimt, tā atkal sāk savu ceļu augšup — kāpjot debesu kalnā. — Gaismas uzvara pār tumsu, prieks par saules atgriešanos, kas atkal zemei atdos dzīvību, liek izraisīties patiesai līksmībai, ap kuru vijas dziesmas, danči un dažādas izdarības, kuŗās izpaužas ticība visa labā un daiļā uzvarai.

Gandrīz visās priekškristīgās reliģijās sastopamies ar ticējumu, ka Ziemas saulgriežu laikā piedzimst kāda dievība. Tā šajā laikā dzimst indiešu saules dievs Mitra, ēģiptiešu dievi etc. (Kā zināms, pirmie kristīgie Kristus piedzimšanu svētījuši 6. janvārī, kuŗu vēl tagad piemin kā Zvaigznes dienu, tikai 345. gadā baznīcas koncils to pārcēlis uz 25. decembri, kas sakrīt ar seno āriešu tautu Saulgriežiem. Arī latvju dainas pauž, ka Ziemassvētkos Dievs piedzimis:

Ziemas svētki, Liela diena,
Tie Dievam dārgi laiki:
Ziemas svētkos Dievs piedzima,
Lieldienās šūpli kāra.

Ziemassvētku priekšvakars tiek daudzināts arī par Dieva laiku, tamdēļ tas ir dziļi nopietns, jo šajā laikā Dievs nāk sērst pie labajiem ļaudīm un nes svētību viņu darbiem. Viss tiek laikus padarīts, istabas uzpostas, izdaiļotas egļu skujām un salmiem. Egļu skujas nemainīgais zaļums liek apjaust mūžīgo dzīvību, kas nekad nebeidzas, bet salmi atgādina dusošo dabu. (Domāti arī svētku guldīšanai).

Uz balti klātiem, egļu skujām, zirņāļiem un salmiem rotātiem galdiem tiek salikti īpatie Ziemassvētku ēdieni un iedegtas žuburainās Ziemassvētku sveces Dieva atnākšanai par godu, kā visa labā, gaišā un patiesā devējam:

Dieviņš brauca pār kalniņu
Sudrabotu mēteliti;
Dedziniet galšu guni,
Laidiet Dievu istabā.

Visi saimes ļaudis, uzvilkuši baltu goda tērpus, sanāk svētku istabā un nosēžas ap galdu, pats saimnieks galda galā. Svētku krāšņumā un mirdzumā, iekšēji apskaidroti, visi jūt, ka pats Dievs ienāk viņu vidū:

Klusat jauni, klusat veci,
Dievs ienāca istabā...

Parasti Ziemassvētku priekšvakarā jeb Dieva laikā netiek daudz runāts un līksmots, tas nāk nākamajās Ziemassvētku dienās, kad tuvi un tāli radi rakstītās kamanās, zvārguļiem skanot, brauc sērst viens pie otra.

Ziemassvētki ir bagātākās svinības gadskārtā, jo tad nekā netrūkst, visāda labuma tad ir pa pilnam. Meitieši jau laikus gatavo dažādus ēdienus, ko celt priekšā svētku mielastā; tas būtu liels kauns saimniecei, ja nevarētu ciemiņus pienācīgi paumelot. Tamdēļ viss tiek gatavots pienācīgā vairumā:

Simtu cepu kukulīšus,
Ziemas svētkus gaidīdama:
Man zināmi Ziemas svētki:
Sērš nedēļu atnākuši.

Svētku mielastā tiek gatavoti dažādi ēdieni, bet starp tiem jābūt cūkas šņukurim, desām, kočai, bigūzim, pupām un zirņiem:

Nāc, māsiņa ciemoies
Ziemas svētku vakarā:
Būs pupiņas, būs zirnīši,
Būs cūciņas šņukuritis.

Protams, svētkos nedrīkst trūkt plāceņi, pīrāgi un vīru liksmībai — putojošais alutiņš. Daudziem ēdieniem ir īpata nozīme. Tā cūkas šņukurs atgādina zemkopja darbu un mūžīgās saites ar zemi. (Cūka arī citās tautās tiek uzskatīta kā laimes nesēja). Dainās minētā dzīvā labībiņa — pupas un zirņi simbolizē dzīvības spēku. (Dažos gadījumos arī asaras). Desa tiek uzlūkota kā gadskārtas simbols, jo abi gali, apmetuši līkumu, sastopas.

Viena no īpatākām Ziemassvētku izdarībām ir iešana budeļos jeb ķekatās (sauc arī par viepliem). Budeļos iešana sākas no Mārtiņdienas un turpinās visu ziemu līdz Meteņiem (Viepļu laiks), bet savu spriegumu sasniedz Ziemassvētkos. Tad meitas un puiši, dažādi maskojušies, dziedādami, spēlēdami un klaigādami iet no mājas uz māju. Budeļi katrā mājā ir gaidīti viesi, jo tie atnes mājai svētību, druvām un laukiem auglību:

Tālu gāju budeļos
Ziemas svētku vakarā,
Lai linīņi gari auga
Mālotā kalniņā.

Ar savām īpatām izdarībām pie kūtīm un staļļiem tie pavairo arī mājas lopu skaitu:

Es pieiecu avju staļļi,
Dievs dev' mazus strīpainīšus;
Es palecu avju staļļi,
Dievs dev' mazus sprogainīšus.

Ciemā atnākuši, budeļi dažādi ērmojas, apdzied saimnieku, saimnieci un mājas ļaudis, cildinot krietnus darba darītājus un nopelot slinkus. Dancodami tie noskata mājnieku tikumus un redz:

Smukas, smukas te meitiņas,
Lai bij smukas — netikušas:
Galdiņš bija nomazgāts,
Galdam kājas nemazgātas.

Budeļi mājniekiem stāsta dažādus pārdabīgus stāstus un notikumus, kuŗi piedzīvoti aiz trejdeviņiem kalniem, aiz trejdeviņām jūrām. Lielākais zinātājs un visu budeļu aizbildnis ir budeļu tēvainis jeb budeļu vecais, kuŗš slinkus un nepaklausīgos turpat uz vietas arī «pārmāca» ar savu pātagu. Mājas ļaudis cildina un apbrīno gan budeļu tēvaiņa gudrību, atjautību, gan viņa pātadziņu:

Budelim, tēvainim,
Smalka pita pātadziņa;
Vairāk zelta, ne sudraba,
Miļās Māras norakstīta.

Budeļi dzied īpatas Ziemassvētku dziesmas ar piedziedājumu — kaladū vai kalado, tāpat kā Jāņos — līgo. Šo piedziedājumu lieto arī citas āriešu tautas, kas nozīmē — laika griežus.

Masku darināšanā senie latvieši parādījuši lielu asprātību un izdomu. Parastākās maskas — nāve, garā sieva, vīriņš, gailis, zaķis, labības kūlis; taču neviens ķekatu gājiens nenotiek bez kazas un vilka. Starp dančiem un dziesmām arī dažādas rotaļas ieņem redzamu vietu, kur nekad neiztrūkst vilka un kazas cīņa, kuŗa nobeidzas ar kazas uzvaru. Te simbolizēta gaismas uzvara pār tumsu. Šī kazas nozīme uzglabājusies arī mūsu mīklās — Balta kaza ledu grauž (Saule).

Ķekatu jeb budeļu gājiens nekad nenotiek bez bluķa vilkšanas. To ķekatas velk sev līdz no sētas uz sētu, jo līdz ar bluķi no mājas aiziet visi netikumi, slinkums un darba grūtumi, arī jaunu laužu sirdssāpes. Senāk ir bijusi pazīstama bluķu deja, kuŗā visi mājas ļaudis ņēmuši daļību: jaums vai vecs. Pieskaroties bluķim, viņi tam atdevuši savu grūtumu. Beidzot savus apciemojumus, ķekatnieki kādas mājas pagalmā bluķi sadedzinājuši, pelnus izkaisot vējā tā no sevis aizdzenot šī gada tumsu, nelaimes un launumu, lai ar jaunieem saules griežiem sāktu dzīvi un darbu ar vieglu un skaidru sirdi.

Ziemassvētkos mūsu senčiem sākusies arī dienu skaitīšana un Jaunais gads, tamdēļ zīlēšana un ticējumi ieņem redzamu vietu, jo katrs taču grib zināt, ko viņam nesis nākamās dienas. Saimnieks grib izdibināt nākamās vasaras laiku un iet Ziemassvētku vakarā klausīties bites un «ja bitītes daiļi dzied, tad būs silta vasariņa.» Jaunas meitas, lai izzinātu, vai izies nākamgad tautiņās, iet gan uz kūti ķert aitas (sakerot aunu, izies tautās), gan tver sētas zedenus (pāris — precības). Puiši lielo meitu ziņkāri bieži vien izzobo:

Jaunas meitas kaķi svēra
Ziemas svētku vakarā:
Ja svērs kaķis puspodina,
Tad vezs meitas šoruden.

Lielā saderībā, vienprātībā un līksmībā senie latvieši aizvadījuši savus Ziemassvētkus. Trīs dienas, trīs naktis dažkārt nav gulētas, lai labībiņa veldrē nekristu. — Beidzot Ziemassvētki aiziet pār kalnu dziedādami. Paliek sirdī tomēr ticība, ka Dievs dos mieru, veselību Jaunajā gadā, lai tos tikpat skaisti arī nākamgad varētu saņemt visi kopā savā dzimtajā tēva sētā:

Palaižadami Ziemas svētkus
Kaladū, kaladū!
Kas tos citus sagaidīs? —
Dievs dos mieru, veselību,
Mēs ī paši sagaidīsim,
Kaladū, kaladū!..

Svētku vakara zīlējums

Augusta Vasarāja stāsts

Pirms dažiem gadiem es strādāju par skolotāju kādā tālā Latgales sādžā. Dienas man pagāja jautrā čalā, bet stundām beidzoties, kad bērni no skolas iztecēja uz visām pusēm kā ņipras straumes no avota, man likās, ka līdz ar viņiem aizplūst arī dzīvība no manis.

Es mīlēju ložņāt pa ezera krastu, kāpelēt pāri kritušiem kokiem un siekstām, lēkt pār dūkstīm un stundām ilgi noraudzīties tumšos ūdeņos, kas likās, bija tikpat vientuļi kā es. Ziema, uznākdama ar salu un sniegu, man atņēma šo prieku. Garie vakari mājās un tukšās skanošās klases aiz sienas manu vientulību pārvērta mocošās sāpēs.

Bet draugus un sabiedrību apkārtnē es nevarēju atrast. Pie manis bieži iegriezās viens otrs izsmēķēt papirosu, sagatavot lūgumrakstu vai arī izlasīt avīzi. Cik nejaušas viņu vajadzības, tikpat nejauši bija šie nācēji. Visvairāk no viņiem man iepatikās atbrīvošanas cīņu dalībnieks Jānis Zarāns, kurš šad tad īsās atmiņās pavēra daļu no savas dvēseles. Visa apkārtne viņu turēja par savādnieku, jo, lūk, viņš nebija precējies un nebija pierunājams uz to. No ievainojuma karā viņš kliboja ar labo kāju, bet tik neuzkrītoši, ka to varēja manīt tikai zinātājs. Citādi viņš likās ejam mazliet šūpodamies, kas bija pat skaisti. Viņš nebija arī šejienietis, bet dzimis kaut kur Lubāna apvidū. Savā jaunsaimniecībā viņš veda rūķa dzīvi, gandrīz nemaz nesaiedamies ar sādžas iedzīvotājiem. Tikai kāda sevišķa vajadzība, no kuras viņam nebija iespējams atteikties, viņu reizēm atvilka pie manis vai pie kāda cita.

Vienu gadu Ziemassvētkos neuzkrita sniegs. Tuvākā piestātne atradās piecdesmit kilometrus no sādžas. Sliktā ceļa dēļ es biju spiests atteikties no vecāku apciemojuma un palikt svešos ļaudīs.

Sādža gatavojās svētkiem: kūpēja skursteņi, cepumi asi smaržoja un olnīca skraidīja sievas, no kaimiņiem aizņemdamās maizes lāpstas, sietiņus vai mieles plāceņiem un alum. Es visu to redzēju pa savu šauro logu un svētku tuvošanos izjutu kā smagu nastu.

Viens skumjās es aizklīdu uz savu dzimto ciemu, pie saviem vecākiem, pazīstamiem un radiem. Ilgas pēc tuviem cilvēkiem plosīja sirdi līdz neprātam.

Tad manas vientulības skumjās ienesa prieku Zarāns. Svētku sestdienas pēcpusdienā viņš atnāca, pārkāpa tikai slieksni, bet dziļāk negāja un nenoņēma arī cepuri. Viņam nekas neesot sakāms, tikai mazs lūgumiņš. Viņš varbūt maldoties, bet viņš tā domājot, ka arī es esot tāds pat vientulis kā viņš. Un diviem vientuļiem vajagot vismaz svētkus sagaidīt kopā. Nekas sevišķs viņam nebūšot galdā, bet viņš tomēr mani iedrošinoties lūgt.

Es silti pateicos, pieņemdams viņa ielūgumu ar prieku, un noteiktā stundā ierados viņa jaunsaimniecībā.

Viņš jau bija uzcēlis visas nepieciešamās ēkas, istaba pat bija pārāk liela priekš vientuļa. Tēsto baļķu sienas greznoja daudzi uzņēmumi no karavīra dzīves.

Zarāns jau bija visu sagatavojis un lūdza pie galda. Tas atradās istabas vidū, apklāts ar baltu galdautu. Zem tā bija palikts siens, kā jau tas pienācās kūķu vakarā.

Vispirms mēs noskaitījām īsu lūgšanu, tad apsēdāmies. Zarāns paņēma plānu kviešu maizīti, kurā iespiesti Kristus dzimšanas leģendas skati, un sniedzot man, vēlēja laimi. Es darīju to pašu, novēlēdams kādam patīkamam cilvēkam šķērsot viņa vientuļo dzīves ceļu.

Viņš mazliet sarāva uzacis, bet neteica nekā.

Mēs garžojam vārītus kviešus ar medus mērci, jo šis bija kūķu vakars. Un tie bija tik labi, ka mēs nemaz nepieskārāmies pīradziņiem ar magoņu pienu, zivīm un ogu ķīselim. Jaunais alus, kas bija mīksts kā putas, pēc pāris glāzēm locīt locīja mūsu valodas.

Es izteicu savu izbrīnu par to, kā viņš var paveikt visus darbus saimniecībā, kas nebūt nav mazā. Man likās tas gluži neiespējami.

— Grūtāk jau ir, bet... es šad tad pasaucu kādu sieviņu no sādžas.

Vai viņam būtu kādi aizspriedumi vispār pret sievietēm?

— Nē, — viņš vilcinādamies teica, — bet pa daļai arī...

Es biju uzbāzīgs un lūdzu pastāstīt iemeslus, ja tie nebūtu viņa noslēpums.

— Es varu pastāstīt tikai kādu gadījumu, kuŗam es biju aculiecinieks, — viņš pielēja glāzes, mēs pacēlām tās pie lūpām, izdzērām, un tad viņš sāka.

— Tas bija neparasts kūķu vakars, kādu piedzīvoju mūsu brīvības cīņu laikā. Mēs sēdējām zemnīcā, laiski izlaidušies un mēlodami nejēdzības. Smēķējām papirosus, ko saņēmām kā svētku dāvanu, un izlikāmies ļoti apmierināti. Mums pat bija kaut kur sameklēts alus, un skārda krūzīte gāja no rokas rokā.

Tad pēkšņi grupas vadītājs trieca trauku sienā. Visu laiku viņš bija sēdējis savrup, skumjš un nomākts. Mēs neiedrošinājamies jautāt, kas viņam kaiš, jo šis tak bija svētku vakars, kuŗu parasts pavadīt pie cita galda un citā sabiedrībā.

Kad skanot trauks noripoja zemē, viņš teica tik mierīgi, it kā nekas nebūtu noticis:

— Es iešu.

— Kurp? — mēs jautājām skatiem, bet palikām mēmi. Un mēmi mēs noskatījamies, kā viņš atstāja zemnīcu un pazuda nakts tumsā.

Bet mēs bijām karavīri, ne vārda neteikdami cēlamies un sekojām savam vadonim, nemierā pukstošām sirdīm.

— Kurp viņš gāja? Ko viņš bija nodomājis darīt? Vai izlūku gājiens?

Klusi mēs paslīdējām garām sarkano posteņiem, neitrālā josla palika drīz vien aiz muguras. Bija uzsnidzis mīksts sniegs, kā pūkas, kas apslāpēja mūsu soļus un likās, pat uzsūca mūsu elpu.

Jau agrāk bijām ievirzījušies mežā kāpēc arī ienaidnieka pusē mēs varējām ātri doties uz priekšu.

Kādu stundu tā gājām. Tad izbeidzās mežs, aiz tā pārbridām ieleju un atradāmies kādas vientuļas mājas priekšā. Tā varēja būt mežsarga māja. Vājajā gaismā, kuŗu izstaroja istabas logs, mēs saskatījām mūsu grupas vadītāju.

Klusi, bez mazākā trokšņa arī mēs zagāmies klāt. Mums vajadzēja atrasties viņa tuvumā, un ja ievajadzētos, būt gataviem uz visu.

Paslēpušies aiz apsnigušā ceriņu krūma, mēs ielūkojamies istabā. Pie svētku galda tur sēdēja vecāks vīrs. Tas varēja būt tēvs jaunavai, kas viņam bija blakus. Viņas seja bija maiga un skaista, un, ak, kā mēs pēkšņi ienīdām to sarkano virsnieku, kurš sēdēja viņai pretim, ar kuŗu viņa sarunājās un smējās un šķelmīgi saskandināja glāzēm.

Viņš bija mūsu ienaidnieks, pret kuŗu vedām cīņu, bet tagad mēs viņu ienīdām divkārt. Mēs jau sažņaudzām šauteņu laides, mēs jau pacēlām tās gaisā, kad pēkšņi manījām, ka grupas vadītāja sejā sašļāc asinis un tumši iemirdzas pret blāvo loga rūti...

Niknā stingumā mēs stāvējām un mūsu dzīslās asinis brēca pēc cīņas un atriebības, mūsu galvās jaucās domas par tautu un tās godu, kuŗa dēļ mēs bijām gatavi ziedot savas dzīvības ik brīdi.

— Nav vērts, — dziļā izmisumā nopūtās grupas vadītājs un viņa roka ar visu ieroci bezcerīgi noslīga gar sāniem, tad lēni vērsās pret paša krūtīm.

Asiņu neprāta vietā viņa sejā iegūlās balts miers...

— Ko jūs? Mēs esam jūsu rīcībā, — mirklī mēs bijām pielēkuši pie loga un satvēruši viņa rokas.

— Ā, — viņš sāpēs ievaidējās. — Mani draugi. Mani uzticīgie draugi.

Viņš saslējās. Viņš bija atkal karavīrs un vadonis. Viņa pavēles lēja asinīs drosmi un pārgalvību:

— Uz gravu pa labi. Noņemiet atslēgas...

Tanī naktī mēs noņēmām sešu lielgabalu atslēgas, atbruņojām un pārvilkām savā zemnīcā nevien apskurbušo virsnieku, bet arī četrus ienaidnieka sargposteņus...

Zarāns apklusa atkal. Kad putas nosēda viņa ūsās pēc baudītās glāzes, viņš sapņaini teica:

— Bet šīs trofejas nav tas svarīgākais, ko es atceros vēl šodien.

— Baltais miers.... Sakāt, vai nebūtu bijis labāk, ja mēs būtu palikuši zemnīcā un ļāvuši visam vaļu, ļāvuši notikt tā, kā, varbūt bija vajadzīgs? Ja cilvēks ir redzējis ejam bojā savu skaistāko sapni, vai tad nav labāk, ja viņu pārņem balts miers, pēkšņi un pavisam, nekā ļauties lēnai un mocošai nāvei?..

Es centos saprast viņa jautājumu. Garā es aizklīdu atkal pie vientuļās mežsarga mājas un pēkšņi — grupas vadītājā es saskatīju Jāni Zarānu, kuŗa roka vērsās pret paša krūtīm ar melnu revolveŗa stobru...

— Nē, — es teicu, gandrīz šausmās notrīcēdams. — Ticiet man, nē. Visu savu dzīvi mēs atrodamies poziciju ugunī un ne mirkli nedrīkstam aizmirst, ka esam karavīri. Par tautu, tās nākotni un godu esam karavīri arī miera laikā. Un es būtu bezgala laimīgs, ja mani vēlējumi, kuŗus jums šovakar izsacīju, tiešām piepildītos.

— Jūs tā domājat? — tālē skatīdamies, it kā sev vienam teica Zarāns. Viņa pirksti, kā kāda nezināma spēka vadīti, bija paslīdējuši zem galdauta, sataustījuši tur kaut ko un izvilkuši ārā.

Kad viņš pacēla atradumu pret gaismu, mēs redzējām kuplu smilgu, kas sazaroja un noslēdzās ar četrām slaidām skarām.

— Saka, ka kuplums nozīmē ilgu un pieticīgu dzīvi, — teica Zarāns, arvienu vēl tālē raudzīdamies, un viņa balss drebēja no uztraukuma.

— Un slaidas atvases, — es piebildu, pieskandinot glāzi. Un visu vakaru mēs runājām par citu un pilnīgāku dzīvi, kuŗai esam aicināti. Pa daļai tovakar un daudzos citos vakaros pēc tam man izdevās balto mieru izkustināt no Zarāna dvēseles dziļumiem, kas tur bija nogulies kā sāls uz trauka sienām, sarūgtinādams visu viņa dzīvi. Mēs kļuvām nevien labi draugi, kas atrāvām viens otru vientulībai, bet arī piedzīvojām svētku vakara zīlējuma piepildīšanos gada laikā.

Zarāns apprecējās, izmezdams no savām krūtīm balto un ledaino mieru, lai pie tām glauztu karstu dzīvību...

J. Delvera oforts — Pie akas.

S. Svenne

PIRMĀ NAKTS

Ziemassvētku pastāsts

Mani vecāki Malienā bija ienācēji. Viņu izloksne, ieražas, domāšana un darba paņēmieni bija citādi, kā šejieniešiem. Tāpēc, satiekoties ar kaimiņiem, viņu uzsāktās sarunas drīzi vien apklusa, jo trūka kopīgu tematu, un sadraudzēšanās negribēja veikties, neskatoties uz abpusīgo vēlēšanos nodibināt sirsnīgas kaimiņu attiecības.

Mūsu mājas zeme gan stiepās visā garumā gar lielceļu, tomēr atradās klusā, nomaļā vietā, liela meža malā, kur sagāja triju pagastu robežas. Mūsu mājas ne tuvākiem ne tālākiem kaimiņiem nebija pa ceļam. Kas tās gribēja apmeklēt, tam vajadzēja šim nolūkam vien ziedot laiku un enerģiju. Arī šis apstāklis neveicināja mūsmāju cilvēku satiksmi un sadraudzēšanos ar apkārtējiem iedzīvotājiem. Mūsmājās darbdienu raitā rosība mainījās ar svētdienu atpūtu klusā vientulībā, kā mainās sargkareivji savos posteņos: noteikti, vienmuļīgi, pēc reglamenta. Šo vienmuļo dzīves ritmu sakustināja un pārtrauca Ziemassvētku un Jāņu dienas gaidīšana un svinēšana. Mūsu ģimenē tās bija lielākās svētku dienas, jo Ziemassvētki ir Ziemassvētki un manam tēvam bija vārds Jānis.

Ziemassvētkiem tuvojoties, tēvs darīja alu un ņēma no aizgaldām ārā barokļus. Mājās tika mazgāts, posts un mēsts, cepts un vārīts, jo varēja gadīties, ka atbrauc tālie ciemiņi. Un dažu gadu atbrauca arī, dažu nē. Mūsu radi dzīvoja tālu, kādus 130 kilometrus no mums, Rūjienas novadā. Tādu ceļagabalu zirgā nobraukt, lai apciemotu radus, tagad retais uzņemsies. Bet toreiz, kad Latvijas iedzīvotāji vēl nebija izlutināti ne dzelzceļiem ne autobusiem, un par galsa satiksmi neviens nesapņoja, tādu uzņēmīgu cilvēku mūsu rados netrūka. Reiz gadā kāds radu pāris vienād atbrauca pie mums dažas dienas paciemoties, kā mēdza teikt, sērst. Vairāk brauca vīri vien, jo sievām tādu tālu ceļu mērīt un uz nedēļu vai pat divām no mājām atrauties nebija viegli. Tās no braukšanas atturējās. Tālo viešņu trūkumu visdziļāk izjutām mēs ar māti. Man mazāk ķērās ciema kukuļu, viņai trūka to sirsnīgo sarunu biedru, kuŗi svētkos visvairāk vajadzīgi. Sieviešu emancipācija toreiz vēl nebija izvesta, un sievietes vīriešu runās maz maisījās.

Vērojot tālos ciemiņus no bērna viedokļa, man likās, ka viņi par savu laulāto draudzeņu trūkumu nemaz neskuma, jo par tām viņi nerunāja. Tikuši ārā no māju rūpēm, nost no sievu vērīgajām acīm, viņi dzīvoja kā zivis ūdenī. Tikai labi vēlāk es nācu pie tās atziņas, ka cilvēki var domāt vienu un runāt otru. Un jo gudrāki esot cilvēki, jo mazāk viņi runājot par sevi un sievu. Ja tas taisnība, tad mūsu rados bija laba tiesa gudru cilvēku.

Divu mātes radinieku tēli man dzīvi iespiedušies atmiņā. Tie biežāki mūs apciemoja. Viens — smaidīgs, gaŗu pilnbārdu zelta krāsā. Otrs — noskūtu seju, melnām stīvām ūsām, krunkotu pieri, nopietns, gandrīz drūms. Bet tas tikai tā ārīgi. Patiesībā viņš bija lielāks jokdaris par savu smaidošo zeltbārdaino biedru. Abi lieli runātāji, un viņu valodās neapnika klausīties. Joki un asprātības dzirkstīt dzirkstīja.

Reiz viens no mūsu attālākiem kaimiņiem, pats liels prātvēders būdams, kopā ar viņiem pie mums ciemodamies un klusēdams viņu valodās noklausījies, piebilda:

— Viņš runā tā, kā putnu ņem no koka zemē.

Mūsu ciemiņi mierā nevarēja būt nekad, izņemot miega stundas, kuŗas arī nebija nekādas gaŗās.

Tā vienos Ziemassvētkos, tikko iebraukuši un no lielajiem kažokiem atbrīvojušies, viņi lika galdā savas ciemmaizes, «stalovaja» un «šeļkina» pudeles, cigāru paciņas un konfektes. Lai ciemiņi veci nepaliktu, tad ciemmaize jānogaršo. Māte apklāja lielo saimes galdu ar baltu galddrānu, kas tikai lielos svētkos un godos tika darīts, un lika virsū svētku maizes, auksto gaļu, cepeti un putraimdesas, tradicionālo Ziemassvētku ēdienu. Tēvs pameta ar acīm kādam no dēliem, un tas drīzi vien bija klāt ar putojošo alus krūzi.

Svētki bija sākušies.

Satikšanās un svētku prieki mirdzēja visu acīs, laistījās visu sejās. Brīvas runas un smiekli cēlās no galda un plūda pa visu māju arvien skaļāk un skaļāk. Jautājumi mainījās ar asprātīgām atbildēm, un atkal homēriski smiekli līdz vēlam vakaram.

Kad diezgan bija ēsts un dzerts, un viesi mājas mātei pateikušies par vakariņām, māte piesolīja ciemiņiem gultas, jo garajā ceļā būšot noguruši. No tāda priekšlikuma viesi katēgoriski atteicās. Kārumus vien esot paēduši, un vajagot atpelnīt vakariņas, sarīkojot Ziemassvētku nodarbības un rotaļas. Sacīts, darīts. Tūdaļ gāja vaļā jautras dziesmas un rotaļas. Visinteresantākā nodarbība bija ādminim. Šai nolūkā pāri istabai, no viena gala uz otru tika pārvilktas divas līdzteku virves, kādu pusmetru viena no otras. Virvju gali piestiprināti pie griestu sijām, bet pašas virves svabadi karājās kādu metru no griestiem. Pa šīm virvēm ādminim vajadzēja četrrāpu noiet no viena gala uz otru, apgriezties un nākt atpakaļ. Tad āda būs izmīta. Te drusku kaut kas no akrobātikas, un tikai retais to varēja. Vislielākās grūtības bija ar apgriešanos, un ādminim kļūmējās uz katra soļa. Citiem, protams, jautrība un smiekli bez gala, sevišķi mums, mazajiem.

Bet tā jau dzīvē iet. Kad tu, cilvēks, jūties vislabāk un tuvojies svētlaimībai, tu nemaz nezini, kādas briesmas un bēdas tev uzglūn. Tā gadījās arī man tajos Ziemassvētkos.

Kad beidzot visi bija diezgan izdarbojušies, un nogurums sāka mākties virsū, vajadzēja padomāt, kur nu kuŗais gulēs. Mana guļas vieta parasti bija uz platā, siltā mūrīša mātes kambarī. Šoreiz, sakarā ar vairāku ciemiņu ierašanos, to vajadzēja kādam citam ierādīt, un es paliku bez gultas. Svētku un viesu burzmā, vēlā nakts stundā māte uz ātru roku neko citu nevarēja izdomāt, kā norīkot mani gulēt kalpones Karlīnes gultā, lielajā istabā. Protams, ne jau mani vienu pašu, bet kopā ar gultas īpašnieci Karlīni. To dzirdot, man karsts un auksts izskrēja caur kauliem, un visi svētku prieki un sajūsma bija pagalam. Kā lai es, puiša cilvēks būdams, guļu pie meitas? Lielie puiši taču neviens tā nedarīja. Ko teiks citi mājinieki, ko ciemiņi? Tādu kaunu es vēl nekad nebiju piedzīvojis un biju gatavs dzīvs zemē ielīst, ja tik varētu. Bet bija vien jālien Karlīnes gultā, jo vecākiem vajadzēja paklausīt uz vārda.

Karlīne vēl negulēja. Gulta stāvēja dīkā. Ir mājinieki, ir viesi bija aizņemti ar šo un to, un laikam neviens nemanīja, kur es paliku. Un vai nu šiem kāda bēda, kur tāds, 4 vai 5 gadus vecs vīrelis gulēs. Bet man tā vien likās, ka visi mani redz un vēro un tūlīt sāks mani kaunināt, un tā tas turpināsies ilgi, varbūt visu mūžu...

Cik ātri vien varēdams, nosviedu virsdrēbes un palīdu ar galvu zem segas pašā tālajā gultas malā pie sienas. Guļu un klausos, kas tālāk notiks. Kad visi jau bija apguļušies un apklusuši, un dega vairs tikai mazā lampiņa, atnāca Karlīne, izģērbās un apgulās gultas ārmalā. Manis gultā nemanīdama, viņa teica:

— Nu naleid jau sinā,— bet manis neaiztika. Es klusēju un- kur biju, tur paliku, saritinājies savā maliņā pie sienas, kā circenītis aizkrāsnē, un ilgi nevarēju aizmigt.

Kad rītā uzmodos, Karlīnes vairs gultā nebija, un pēc sekundes arī manis tur vairs nebija.

Uz neatgriešanos.

Otrās dienas vakarā jau viss bija tā iekārtots, ka es tiku atpakaļ uz sava mūrīša. Māte bija sapratusi manu dziesmu bez vārdiem.

Kad varonis mirst...

Droši iet cīņā latviešu karavīrs par savas tautas un sava karoga godu un labāku nākotni. Viņš nebaidās nekādu upuru, viņš ir gatavs atdot pat savu dārgāko mantu — savu dzīvību. Un ja arī savu galvu nākas nolikt kaujas laukā, viņš zina, tā vietā nāks desmiti un simti citu, kas turpinās iesākto cīņu. Viņš zina, ka tā piemērs pamudinās citus kaldināt vēl asākus ieročus un satriekt galīgi ienaidnieku.

Nesen pār Latgali un visu pārējo Latviju atnāca sēru vēsts, ka cīņās austrumos krītis pazīstamais dziesmu draugs un Daugavpils aizsargu pulka koru diriģents Jānis Svenne.

Kad 1. Latgales dziesmu svētki bija izskanējuši un Latvijas zemi pārplūdināja boļševisma bari, J. Svenne turpināja pildīt savus pienākumus aizsargu pulka štābā. Kāds draugs viņam izteicās, ka vēsti ir bijuši dienesta gadi un uzticības zvērasts Latvijai, ja tagad mierīgi jānoskatās, ka ienaidnieka karavīri brīvi rīkojas mūsu zemē. Uz to J. Svenne mierīgi atbildēja: «Pagaidi, draugs, pienāks arī mūsu reize, kad mēs varēsim doties cīņā».

Un tāda reize pienāca. J. Svenne rīkojās kā vīrs un turēja savu vārdu. Viņš brīvprātīgi iestājās latviešu bataljonos un devās nesaudzīgajā cīņā pret boļševismu.

Kad pēc dabūtā ievainojuma cīņās ar bandītiem Minskas novadā J. Svenne atkal atspirdzis devās uz pirmajām pozicijām Volchovas purvos, viņš, atvadīdamies no draugiem, jokodamies izteicās, ka priekš viņa lode vēl neesot nokalta.

Bet liktenis bija lēmis citādi. No šī brauciena J. Svenne vairs neatgriezās. Par viņa pēdējiem dzīves mirkļiem kāds viņa kara biedrs raksta:

«Pašreiz ir svētdienas vakars, bet viņš man ir loti smags — jūtos loti satriekts. Dažas stundas atpakaļ tieši manā tuvumā krita mans draugs, bij. kara skolas virsnieku vietnieku nodaļas diriģents Jānis Svenne. Es Svenni arvien apmeklēju. Šodien jau no paša rīta man bija neapzināta vēlēšanās satikt Jāni Svenni, jo biju noteikti nodomājis viņam uzdot noorganizēt kori un orķestri, tāpēc pēcpusdienā devos pie viņa. Jāni Svenni satiku viņa bunkurā loti labā gara stāvoklī un paziņoju viņam savu lēmumu. Svenne kļuva vēl priecīgāks. Pēc neilgas sarunas mēs abi sirsnīgi atvadījāmies. Svenne iznāca no bunkura, lai mani pavadītu. Es turpināju ceļu tālāk, bet Svenne palika stāvot un smaidot skatoties uz mani. Kad es biju attālinājies no viņa dažus desmit metrus, starp mums sprāga ienaidnieka granāta. Jānis Svenne tika smagi ievainots un pēc loti īsa brīdiņa mira, bet es paliku pilnīgi neskarts. Jāni Svenni apglabājām kopējos Brāļu kapos. Tu sapratīsi manas dziļās sāpes. Jānis Svenne bija tas, kas pārvērta mani dziesmās, viņš bija tulks. Tagad viņa man nav. Bet tomēr Jānis Svenne ies līdzi uz Tēvzemi. Tur visi mēs būsim kopā.»

Tā aizmiga uz mūžu J. Svenne ar smaidu uz lūpām, domādams par savu turpmāko darbu mūzikas laukā. Viņa apbedīšanā piedalījās arī viņa pulka komandieris un personīgs draugs pkv. Lobe. Viņš dziļi nožēloja, ka kara apstākļi nav ļāvuši pie J. Svennes kapa nodziedāt nevienu dziesmu. Lielo dziesmu draugu nācās apglabāt bez dziesmām.

Bet dzīvajiem jācīnās tālāk. To pienākums bija arī ziņot piederīgiem par notikušo. Rotas komandieris rakstīja sirmajam tēvam:

«Kā paši karavīri ir gatavi mūsu mīļās Latvijas labā ziedot visdārgāko — tā viņu piederīgiem jābūt spējīgiem saņemt skumjo vēsti.. Esmu spiests paziņot, ka Jūsu mīļais dēls un mūsu neaizmirstamais cīņas draugs Jānis Svenne, dzim. 21. 3. 10., krita varoņa nāvē 20. 8. 43. un apglabāts varoņu kapos 30. 8. 43. Austrumos.

Tā bija skaista rudens diena, kad sirmais Stāmerienes Brikšņu saimnieks Ādams Svenne saņēma skumjo vēsti. Viņš bija tikko iesācis kraut gubās noplauto labi noaugušo miežu kopiņas. Mierīgi viņš nolika miežu kopiņu pie gubas un atsēdās, lai mierīgi apsvērtu un pārdomātu tikko dzirdēto. Viņš atcerējās seno grieķu stāstu par tēvu, pie kura uz vairoga atnesa viņa pēdējo varoņa nāvē krītušo dēlu. Redzēdams šo savu varoni vecais grieķu tēvs toreiz salika mierīgi rokas un teica: «Tagad es varu mierīgi mirt, jo esmu redzējis visus savus dēlus godam atdodam savas dzīvības par savu tēvu zemi»

Arī vecais Brikšņu tēvs klusi salika rokas un piecēlies mierīgi turpināja savu iesākto darbu. Mirušie lai dus. Tie savu darbu ir jau paveikuši. Bet dzīvajiem jāturpina cīņa ar jo lielāku sparu. To varēja lasīt vecā latviešu tēva domās. Arī viņš todien bija varonis.

Dubļu un purvu apgabalā pie Volchovas cīņās ᛋᛋ latviešu leģionāri pret boļševikiem. Foto: ᛋᛋ-PK Burkevics

Ziemsvētku vecītis

Reiz bija tādi laiki, ka Ziemsvētki nemaz negribēja nākt un Ziemsvētku vecītis arī bija kaut kur pazudis. Mazais Jancis gan bieži vien apjautājās pie tēva un mātes, bet arī tie neko nevarēja pateikt, kur Ziemsvētku vecītis palicis. «Laikam tas būs aizgulējies,» teica māte. Jancis tad mudināja tēvu, lai tas brauc viņu modināt, bet tas atrunājās, ka neesot nemaz vaļas. Un tā nu Jancim bija jāiet neapmierinātam gulēt.

Nakts vidū tas it kā atmodās un mēness gaismā ieraudzīja pagājušās vasaras ganu puiku Pēci. Klau, Pēci, vai tu nezini, kāpēc nenāk vēl Ziemsvētku vecītis?» uzrunāja Jancis, bet tas arī neko noteiktu pateikt nevarēja. Tad abi norunāja braukt viņu meklēt. Pēcis turpat uz ātru roku iztaisīja no papīra kamaniņas un klusi, klusi pasvilpoja. Tūdaļ no krāsns stūra izlīda maza pelīte un iejūdzās kamanās. Iesēdās viņās Jancis, bet Pēcis nostājās uz slieču galiem un satvēra grožus. Tad devās ceļā. Gāja vareni. Pelīte skrēja tik ātri, ka ne vējš, nedz sniegi nevarēja līdzi tikt. Brauca, brauca, kamēr atbrauca pie kādas mazas mājiņas. Jancis tūdaļ izkāpa no kamaniņām, pieskrēja pie durvīm un pieklauvēja. Iznāca vāverīte. «Vai te dzīvo Ziemsvētku vecītis?» jautāja Jancis. Nē, te tikai es dzīvoju. Arī es to gaidu, bet nevaru sagaidīt.» — «Viņš ir aizgulējies. Tā man māte teica. Bet gan jau mēs viņu atradīsim.» — «Ņemiet mani arī palīgā meklēt!» lūdzās vāverīte. Puikas paņēma arī.

Brauca tālāk, kamēr piebrauca pie kādas alas ar balti nokrāsotu skursteni, no kura nāca dūmi ārā. Oda pēc zosu cepumiem un sutinātiem kāpostiem. Jancis iesaucās: «Ei, kas te dzīvo? Vai te nav apmeties Ziemsvētku vecītis?»

Iznāca Lapsaskūmiņš. Nē, te dzīvojot tikai viņa ar savējiem. Viņai gan esot jau cepeši un kāposti gatavi, bet Ziemsvētki kā nenākot, tā nenākot. Arī no Ziemsvētku vecīša ne jausmas. «Māte teica, ka tas aizgulējies. Mēs tamdēļ arī braucam viņu modināt,» paskaidroja Jancis. «Mīļie bērni, ņemiet arī mani līdz,» lūdza lapsa. Jau bija apsviedušī apkakli un uzvilkuši mēteli. Tad tā novietojās blakus Pēcim uz sliecēm.

Brauca un brauca, kamēr iebrauca dziļā mežā. Kļuva arvien tumšāks. Bet tad tumšā ceļa vidū iemirdzējās kāds gaišums. Tur bija daudzas eglītes, kuru zaros mirdzēja spožas zvaigznītes un kristalskaidras lāstekas vizuļoja kā pērles. Kamaniņas apstājās kādas zemas jo zemas mājiņas priekšā. Tās sienas bija no kūkām taisītas, durvis no šokolādes un skursteņis no cukura. Te vairs Jancim nebija jājautā, jo viņš noteikti zināja, ka te dzīvo pats Ziemsvētku vecītis. Paskatījās pa logu un ieraudzīja vecīti sēžam krēslā, bet tas bija sēžot aizmidzis. Jancis ieskrēja istabā un uzrāpās tam uz ceļgaliem. Ziemsvētku vecītis atmodās un izberzēja acis. «Bērni,» iesaucās tas, «nu gan es esmu aizgulējies.» — «Jā, māte jau arī teica,» runāja Jancis. «Tāpēc arī esam šurpu atbraukuši, jo visi taču tevi sen jau gaida.» — «Labi, es tūdaļ sapakošu savas dāvanas nastā un došos ceļā, bet jūs varat braukt atpakaļ un visiem pateikt, ka drīz vien jau būšu klāt,» noteica vecītis. Nu mūsu ceļinieki priecīgi devās atpakaļ. Brauca un brauca. Jau bija tuvu Janča mājām, un visi gatavojās stāstīt priecīgo ziņu. Bet te ceļā gadījās sniegputeņa sapūsts kalns. Kā tika uz tā, tā kamaniņas apgāzās. Jancis izkrita un vēlās no kalna lejā. Vēlās, vēlās, kamēr atmodās.

Bija gaiša diena. Māte stāvēja pie guitiņas un teica: «Jancit, Ziemsvētki klāt!» Kaut kur sētā bija tēvs un sauca: «Posies drīzāk un palīdzi man ienest istabā egli!»

Skaistie un tīelie miera svētki bija klāt.

ALBERTS CAUNE

Baļķu vedēji

Izcirtumā ciesa cero, sakaltuši zari dzeļ,
Plati celmi tā kā galdi limeniskas virsas ceļ.
Vietām pavid lāču sūna, zaro kropli kazenāji,
Uzvandīta brūna zeme — meža kullis pāri gājis.
Vīri skarbām bronzas seļām, lāču krūtīm spalvainām,
Dubļiem apķepušus ratus aši sabrauc cirtumā.
Saule staro skanēdama, nikna kvēle leļup šaujas,
Negantāk vēl vīru rokās pusapdrāztas sviras kļaujas.
Egļu zvīņas tēraudcietas birzt no stumbriem milzīgiem.
Kuļus mētā vīru vara, pausta trekniem kīledzieniem.
Sviež pa roku galam bomjus reizēm tie un krūtīm sagulst
Baļķa rezgali bez taujas, vai tas neiznāks par smagu.
Lūzt pret krūtīm, kuras pārklāj vamzīs rupjš un salāpīts,
Sausu zaru spalgās smailes un aiz kāju stulmiem krīt.
Kādam tumša asins svītra pāri visai delnai vīta,
Tāpat receklaina sažūst, darba kaislē nemanīta.
Ķēdes žvadz un baļķos graužās, veci celmi miltos drūp,
Iet kur pāri dzeļžu riepa. Zirgi sviedros spīd un kūp.
Apkrīt vezums, tiek ar joni kārtots atkal vecās sliedēs,
Nava likstas, kuŗa bargo vīru apņemšanos biedē.
Beidzot stājas ceļa vidū paļūgi kā parādē.
Kārtojas, un vīri baļķu kūkumos it rāmi sēd.
Zilus mutuļus viļ pipes; tabakas un sviedru smaka
Neapnik, bet pavedina pat uz zaļa sapņu taka:
Dzidrā sveķu medū vari cietās delnas nomazgāt,
Baltai grāmatai un celtņu gaišiem balstiem koksni krāt,
Eļot ceļu lēnā solī beidzot mērķim droši pienākt,
Turot stalti savus plecus svelmainajā darba dienā.

K. Augšzemnieks

Ezeru un klinšu zeme

Mēs, latvieši, Somiju vairāk pazīstam no rakstiem un attēliem. Maz viņu esam skatījuši dabā, maz redzējuši somus vairu vaigā. Mazums to latviešu, kuŗi Somiju vairāk vai mazāk apceļojuši. Vēl mazāk to, kuŗi Somijā ilgāku vai īsāku laiku dzīvojuši. Un tomēr šī tālā, aukstā ezeru un klintaiņu zeme mums tuva un mīļa. Lasot vai dzirdot Somijas vārdu, mūsu sirds savā vienmuļīgajā ritmā it kā atdzīvojas, krūtis kā silta straume ieplūst, un mēs ar nepacietību gaidām, kas par Somiju būs rakstīts vai teikts.

Somija tagad mūsu un visas Eiropas tautu uzticamākā sabiedrotā cīņā pret austrumu bestijām par tautu brīvību un kultūrālu dzīvi vecajā Eiropas kontinentā Somu tauta pieradusi cīnīties pret grūtībām, ko viņai uzlikusi daba viņu pašu zemē; pieradusi cīnīties par savu brīvību savas kultūras veidošanā un celšanā. Un šīs vēsturiskās somu cīņas vienād beigušās ar viņu uzvaru, ar labiem panākumiem somu neatlaidības un izturības dēļ. Tāds ir somu tautas raksturs: cita īpašumu neiekārot, savu nevienam neatdot. Tāpēc somi organiski nevar ciest boļševiku režīmu un sarga no tā savas zemes robežas, kā no mēra. Un veltīgi bijuši, ir un būs angļu, amerikāņu un zviedru mēģinājumi pierunāt Somiju izstāties no kara un slēgt separatu mieru ar Padomiju. Somi labi zina, ko nozīmē separati līgumi uz «mūžīgiem laikiem» ar lielo austrumu ienaidnieku. Somi jau ir piedzīvojuši, ka viss, ko boļševiki saka vai raksta, ir meli un vīlus, un viņu paraksti un zīmogi uz līgumiem ir spļāviena vērti. Somijas robežas tikai tad būs drošībā, kad vairs nebūs boļševisma. Un to nevar citādi panākt, kā novedot karu līdz uzvarai, cik smagi tas arī nenāktos daudzcietušai Somijai un visām tautām, kuŗas saistījušās ciešā vienībā milzu cīņai pret kopīgo ienaidnieku, boļševismu.

Somijas vēstures ceļš vienād gājis kopā ar Eiropu, zviedru kultūras ietekmē. Un politiskā ziņā somi vienād bijuši pilntiesīgi pilsoņi. To liecina viņu vēsture. Jau 14. g. s. somi piedalījušies Zviedrijas karaļu vēlēšanās. Citām Zviedrijas iekarotām provincēm tādu tiesību nebija. Un simtgadīgajā kopdzīvē ar Krievijas keizarvalsti arī somi prata saglabāt savu konstitūciju un autonomiju. Vienīgā no daudzajām tautām, kuŗas ietilpa lielās imperijas robežās. Šo relātīvo patstāvību somi bagātīgi izmantoja savas kultūras celšanā. Daudz par to rakstīts un labi par to lasīt. Vēl labāki to pašam redzēt un kaut ko no somu kultūras auglīem baudīt.

Latviešu iepazīšanās un tuvināšanās ar somiem īsti sākās tikai pēc 1905. gada notikumiem. Tad latviešu emigranti gan pa vienam, gan pulciņos izceļoja uz ārzemēm, galvenā kārtā caur Somiju. Daži uzkavējās tur ilgāku, daži īsāku laiku. Somu pretimnākšana vajātiem politiskajiem bēgļiem bija loti draudzīga. Grūtības radīja kopīgās sarunu valodas trūkums. Somi prata somiski un zviedriski, krieviski viņi nemācījās principa dēļ. Emigranti atkal neprata ne somiski ne zviedriski. Atlikās tikai lauzīties vācu valodā, kuŗa bija daudzmaz pazistama vieniem un otriem.

Latviešu emigrantu vairākums dzīvoja pilsētās, galvenā kārtā Somijas metropolē Helsinkos. Kas grib redzēt īsto tautas dzīvi, tam nevajaga apmesties pilsētā, bet uz laukiem. Šo rindiņu rakstītājam tāda izdevība bija vairākas vasaras no vietas to pašu 1905. gada notikumu secenībā. Un tās bija tiešām jaukas vasaras, kad mēs vairāk skolotāji un skolnieki, strādājām lauku darbos Somijā, mana vecākā brāļa nomātā muižiņā. Arī viņš kā politiskais emigrants pēc piektā gada notikumiem aizbrauca uz Somiju par laukstrādnieku. Bet sapratīgs un centīgs lauksaimnieks būdams, viņš drīzi iemantoja vietējo muižturu atzinību un kļuva muižas nomnieks. Tas bija mums labs atbalsta punkts tajos reakcijas gados, kad dzimtenē nebija brīv apmesties. Nu mēs varējām līdzīgi Pēterpils lielpilsoņiem braukt uz Somiju vasaras atpūtā. Tas jau bija kaut kas līdzīgs ceļojumam uz ārzemēm. Un dzīve Somijā arī bija pavisam citāda, kā šaipus Beloostrovas, caur kuŗu gāja Somijas - Krievijas robeža. Tā bija nerviem laba atpūta, vasaru padzīvot Somijā, kur nebija Krievijas cariskā režīma neatlaidīgo pavadoņu: stražņiku, uradniku, pristavu, zemes priekšnieku un slepenpolicistu zirņu krāsas mēteļos. Pēterpils inteliģences aprindās skaitījās par labāko toni celt vai īrēt vasarnīcu Somijā.

Bez jau minētajiem patvāldības atribūtiem Somijā nebija ne zaļu ne suņu, izņemot tos, kuŗus ievazāja Pēterpils vasarnieki. To mītnes bija izkaisītas līdz pat Viborgai, gar visu lielceļu malām, upju un ezeru krastos, mežos un krūmos. Vietām šādu vasarnīcu nometnes stiepās desmitiem kilometrus tālu no Pēterpils - Viborgas dzelzceļa līnijas līdz pat jūrmalai, Somu jūras līcim. Uz Viborgas pusi vasarnīcu nometnes bija retāki sastopamas, un Somijas īstā seja kļuva arvien skaidrāki saredzama. Par somu tikumiem daudz kas dzirdēts, bet vārdi jau maz iespiežas atmiņā. Cita lieta, ja pamācībai vārdos nāk klāt uzskatamība. Un jāsaka: redzētais pārspēja visu dzirdēto un lasīto. Dzelzceļa staciju bufetēs, piemēram, ēdieni un dzērieni salikti galdos, bet pārdevēja — neviena. Pie katra ēdiena devas, pie katras dzērienu pudeles klāt zīmīte, cik maksā. Ienāk pasažieri, ēd un dzer, kas patīkas, atstāj uz galda naudu, saskaņā ar norādītām cenām, un brauc tālāk, bufetnieka neredzējuši.

Kādreiz braucot pa zemes ceļu uz Viborgu, redzu: ceļa malā kādā krūmā karājas jauns brezenta lietusmēteļis. Pēc trim dienām atceļā tai pašai vietai garām braucot redzu to mēteli turpat karājamies. Viņa īpašnieks vēl nebija atradies, un soma roka nekad nesniedzas pēc īpašuma, kas nav viņa. Lai viņš tur stāv, kamēr atradīsies īpašnieks.

Somijā nevienas durvis netiek slēgtas, ne dienā ne naktī, vai tā būtu dzīvojamā māja, kūti vai klēts. Un tādu palīgu māju sargāšanā, kā suņi, tur nevajaga. Suņu riešana tur dzirdama tikai vasarnīcu rajonos. Īstajā Somijā tādu skaņu nepazīst.

Tīrības un kārtības ziņā somi un somietes augsti kvalificējami. Loti viesmīlīgi. Somu namamāte neizlaidīs no mājas nevienu ceļagājēju bez pacienāšanas, vienalga, vai tas būtu pašu tautietis vai svešinieks. Somu tradicionālais dzēriens — kafija. Nesmādē arī stiprus dzērienus, vīnus un konjakus, kuŗus importēja no Francijas un Spānijas ar pazeminātu ievedmuitu, tāpat kā kafiju. Tāpēc Somijā šīs lietas arī mazturīgajiem bija vieglāk sasniedzamas nekā Krievijā. Bet alkoholisku dzērienu pārdotavas bija tikai pilsētās un tos pārdeva ierobežotā vairumā. Tas bija ierīkots divejādos nolūkos: lai veicinātu atturību un nesaceltu laukos nekārtības, kur uzraudzības amata personu maz, jo somiem vienād klāt ir somu duncītis, kas, nevietā lietots, var nodarīt lielu postu. Neskatoties uz to, ka Somu zemē atrodas tuvu zemeļpolam, viņi gan ātras dabas cilvēki, nekādas pārestības necieš, un meklē netaisnības izlīdzināšanu uz vietas, pašu spēkiem. Skolas somiem ceļtas vairāk mežos, kuŗu Somijā nav trūkums. Teicams paņēmiens. Meža gaiss apkārt skolai arī skolas gaitu uzlabo. Un mežmalas klusums labi ietekmē bērnus mācībām un savdabīgām nodarbībām. Nav neviena, kas traucētu darba ritmu. Skolu ēkas ērtas, lieliem, gaišiem logiem, augstiem griestiem. Skolotājs un mācītājs pie somiem cienā un godā. Somi centīgi baznīcas apmeklētāji. Svētdienas ritos ceļi pilni baznīcēniem. Tuvākie iet kājām, tālākie brauc vasarā īpatnējos somu divriteņu ratos uz atsperēm. Tie viegli braukšanai. Somijas ceļi pirmklasīgā kārtībā, un somi mīl ātru braukšanu. Kā putni viņi laižas cits aiz cita pa kalniem un lejām tik ātri, it kā viņi steigtos uz ugunsgrēku, nevis uz baznīcu.

Pateicība

Zemāk minētās iestādes un pilsoņi, iemaksājot manā štabā, ziedojuši Latviešu ᛋᛋ leģionam: Baltezera tautskola Pušā ℛℳ 500,—, Kārlis Kreilis no Trumaniem ℛℳ 100,— un iepriekš ziedojis, bet kļūdaini laikrakstā iespiests Antons Greivulis no Jurku m. ℛℳ 100,—.

Latviešu leģionāru vārdā visiem ziedotājiem sirsnīgs, latvisks paldies!

Rēzeknē, 18. dec. 1943. g.

V. CELMS,
Rēzeknes apr. priekšnieks.

RĒZEKNES DRĀMATISKĀ ANSAMBĻA SARĪKOJUMI

2. janvārī plkst. 9.30 bērnu Ziemassvētku izrādes atkārtojums. Izrāda J. Stūrmaņa Ziemassvētku pasaku 3 cēl. «Rūķu karaļa kronis».

3. janvārī plkst. 19 A. Hinricha 3 cēl. komēdijas «Kad gailis dzied» atkārtojums.

4. janvārī plkst. 19 F. Gubbja drāmatiskās spēles «Caur sudraba birzi gāju», atkārtojums.

5. janvārī plkst. 9.30 «Rūķu karaļa kronis» atkārtojums.

Biletes pasūtināmas un saņemamas teātra birojā.

PAGARINĀTS PRĒMIJU ZĪMJU DERĪGUMS

Pārtikas dep-ts paziņo, ka vecā parauga (nenumurētām) prēmiju un cukura zīmēm derīguma termiņš, kas izbeidzas 31. decembrī, pagarināts līdz 1944. g. 31. janvārim.

JĀPAGARINA AMATNIECĪBĀS KARTES

Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenā daļa norāda, ka amatniecības uzņēmumu īpašniekiem, kam amatniecības kartes izsniegtas ar derīguma termiņu līdz š. g. 31. decembrim, tās nekavējoties jāpagarina. Lūgumi amatniecības kartes pagarināt iesniedzami vietējai amatnieku biedrībai, pievienojot pierādījumus par amata meistara vai zellļa pārbaudes izturēšanu un kviti par ℛℳ 5.— iemaksu Latvijas saimniecības kamerai.

Personas, kas vēl nebūtu pārbaudes izturējušas, uzaicinātas nekavējoties tās izturēt, jo amatniecības kartes pirms pārbaudes izturēšanas tiks pagarinātas tikai sevišķos izņēmuma gadījumos (slimības). Arī šādos gadījumos augšminētā kārtībā iesniedzams lūgums, kur sīki norādāmi apstākļi, kuru dēļ pārbaudi nav bijis iespējams izturēt.

Tāpat arī visām juridiskām personām, kam līdz š. g. 31. dec. bija jāpieņem atbildīgie vadītāji, kuri atbilst 1942. g. 12. februāra rīkojumam par amatniecības pagaidu uzbūvi Latvijas ģenerālapgabalā 3. § 1.—3. pantu prasībām, jāiesniedz jauni pieteikumi ierakstīšanai amatniecības reģistrī, kuros jāuzdod lēmumam atbilstošs vadītājs. Gadījumos, kur šādi vadītāji vēl nebūtu pieņemti, iesniedzami papildus paskaidrojumi, kur jānorāda, kādu iemeslu dēļ vadītājs nav pieņemts un kādā laikā paredzēts to pieņemt.

Amatniecības uzņēmumu īpašniekus, kas nebūs pagarinājuši amatniecības kartes un darbību turpinās, sodīs saskaņā ar 1942. g. 12. februāra rīkojuma par amatniecības pagaidu uzbūvi Latvijas ģenerālapgabalā 12. §.

BAZNĪCAS ZIŅAS

Rēzeknes ev.-lut. Sv. Vienības baznīcā Ziemassvētku priekšvakara dievkalpojums 24. dec. plkst. 16 un 26. dec. plkst. 10

Nākošais «RĒZEKNES ZIŅU» nrs iznāks trešdien, 29. decembrī.

Pārdomas Vilku mēnesī

Katram mūsu kalendāra mēnesim ir vēl savs latviskais nosaukums, un decembris nes Vilku mēneša vārdu. Tā nav nejaušība, tāpat arī bez kāda sakara ar vilkiem, kas ziemas mēnešos siro ap lauku sētām. Visam pamatā ir kāds mits — simbolika, kā tas parasts latviešu senos uzskatos par dabu un cilvēka dzīvi. Vilks simbolizē ziemas salu un tumsu, kas cenšas uzvarēt gaismu. Šī cīņa nobeidzas Ziemassvētkos, kad gaisma atkal atdzimst, saule kāpj augstāk debesu kalnā — tumsa uzvarēta.

Tādu pat tumsas un gaismas cīņu latvietis visu ziemu ved savā garīgā dzīvē. Pavasaris, vasara un rudenis paiet nemitīgā darba steigā, kad maz atliek laika sirds un dvēseles lietām. Ziemā, fiziskam darbam pa daļai klusējot, pieaug iespēja pievērsties garīgās kultūras tālākai izkopšanai — gara gaismas uzvarai pār tumsu.

Gadskārtas auklē mūsu mūžu un Akuraters reiz teica: «Šīs ziemas un vasaras līdz mūs aiznesīs». Visvairāk sava mūža labam dzīvojumam mēs gūstam no ziemas auklējuma, tamdēļ neuzskatīsim to tikai kā salu devēju, bet gaidīsim kā mīļu, gudrības nesēju viesi. Ziema aicina. Aicina, lai sirds tiecas uz sirds pusi, prāts uz prāta pusi un dvēsele uz dvēseles pusi, — tā šīs gadskārtas lielā nozīme. Pēc latviešu ticējuma pats Dievs ziemu nākot un klauvējot pie durvīm (pavasarī Laima, vasarā Saule, ruderī Māra). Un mēs taču zinām, ka viņa devums ir visu padomu padoms.

Vissvarīgākais darbs — bērnu mācīšana, jauniešu audzināšana pa lielākai daļai norit ziemu. Senāk, kad nebija vēl skolu, tad garajos vakaros, rokām kādu darbu darot, risinājās pasaku, pieredzējumu un dzīves gudrību stāsti: dainoja dziesmas, minēja mīklas un runās pārcilāja agrāko paaudžu atstātās atziņas, piemērojot tās patreizējās dzīves apstākļiem un notikumiem. Visus tautas kultūras apcirkņu krājumus pārcilāja, izvēdināja un papildināja šajos ziemas vakaros, reizē arī paši kļūstot gudrībā un tikumos bagātāki. Garīgais pavalgs nekad neapsīka, līdz izveidojās par pamatu visai mūsu latviskai kultūrai. Ja tagad citu tautu starpā varam lepoties ar bagātīgiem tautas gara mantu krājumiem, īpatiem tikumiem un gudrāju dzīves tziņām, tad pateiksimies gadsimtu ziemām, kas mums devušas iespēju šīs vērtības uzkrāt un saglabāt.

Tagad nekas nav kļuvis citādi — ziemai nākot savas durvis atver skolas, teātri, izstādes u. c. kultūras iestādījumi: uz laukiem notiek vakarēšanas, priekšlasījumi, kursi, organizācijas vairāk pievēršas kultūrālam darbam, bibliotēkās vairojas lasītāju skaits — drukātais un vietā runātais vārds rod plašāku ceļu tautā.

Ziemā jāizdomā visas domas, jāapceras pagātne, tagādne, nākotne. Gudra daina saka:

Visas domas izdomāju
Garu ziemu dzīvodams:
Par Dieviņu, par Laimiņu,
Par raženu dzīvošanu.

Ir jāizdomā, kas vasaru darāms, kā paplašināt savu saimniecību, kā vieglāk izkļūt no kara radītām grūtībām, kā palīdzēt nedienā cietušiem. Tagad kara laikā šinīs lietās nepieciešama pilnīga skaidrība, garīgs spēks un izturība. Dzimtenes garīgo elpu sajust ļīgojas arī mūsu cīnītāji frontē, lūdzot grāmatas un radio aparātus. Sniegsim viņiem iespējamo, kļāt pieliekot ziemā izauklēto palīdzību un pārliecību par mūsu tautas gaišāku nākotni. Tas karotājiem dos jaunus spēkus.

Daudziem šai laikā pietrūkst padoma, kā veidot savu dzīvi, kā raudzīties uz cilvēkiem un lietām. Garie ziemas vakari aicināt aicina klusās pārdomās atrast īsto ceļu un nostāju pret sevi, sabiedrību un tautu.

Ziemu sala rokas, kājas,
Kas nesala aukstumā?
Padomiņis vien nesala
Gudra vīra galviņā.

Mums pārmet nesaderību, šķelšanos, kopības trūkumu — arī te ziema nāk palīgā. Vakarēšanas, priekšlasījumi, vērtīgas pārrunas, koru un teātru mēģinājumi cilvēkus vieno. Baltā sniega sega, miers un klusums mudina uz izlīgšanu, pārpratumu novēršanu. Ed. Virza savos «Straumēnos», — šai klasiskajā mūsu zemes gadskārtu tēlojumā, raksta: «Baltā sega, kas tagad savienoja mājas ar mājām, savienoja arī cilvēkus, un tikās, ka, pa skaidru linu audekļu iedami, tie iekāpj viens otra dvēseles pagalmā ar laipnām valodām».

Balts ir latviešu krāsa un simbols un latvis savā simbolā — ziemā iederas. Kāds Brazilijas latvietis raksta — te viss labi, tikai ziemas nav baltas. Ziema ir veidojusi ziemeļu rasi — āriešus — šos lielo darbu darītājus. Visa ziemeļnieku kultūra ir ziemas darināta, daudzināsim to.

Sniga sniegi, putināja,
Dieviņš jāja sētiņā.

Stradu Arnolds.

TEĀTRA IZRĀDE VARAKĻĀNOS

Varakļānu aizsargu nodaļas aicināts Rēzeknes drāmatiskais ansamblis svētdien Varakļānos II tautskolas zālē sniedza A. Hinricha 3 cēl. komēdijas «Kad gailis dzied» divas izrādes St. Začesta režijā. Izrādes bija labi apmeklētas. Varakļānieši pateicīgi par sniegto un cer, ka arī tuvākā laikā Rēzeknes drāmatiskais ansamblis, kā mīļš viesis apmeklēs Varakļānus.

KURSI KURPNIEKIEM

Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenā daļa rīko Rīgā kursus kurpniekiem. Kursos izņems materiālu mācību, mašīnas, mērīšanu, liestes, apavu modelēšanu u. c. kurpnieka amata meistaru teorētisko mācību pārbaudes programmas apmērā.

Kursi domāti galvenokārt tiem province amatniekiem, kuriem līdz 1944. g. beigām jāiztur amata meistara pārbaude.

Kursos kā lektori darbosies amata meistari un citi speciālisti. Programmas iespējamību robežās teorētisko mācību viela tiks noskaidrota kurpnieku darbu apskatēs un praktiskās nodarbībās.

Kursu dalības nauda, atkarībā no kursantu skaita, paredzama ap ℛℳ 20,—. Kursu sākums 1944. g. 25. janvārī Rīgā, M. Kalēju ielā 10/12. Kursu ilgums apm. 3 ned. Mācības notiks 8 stundas dienā. Kursu apmeklēšanai izprasāma vietējās Darba pārvaldes vai pagasta vecākā piekrišana.

Pieteikšanās kursos izdarāma rakstiski vai mutiski Latvijas saimniecības kameras Amatniecības galvenā daļā Rīgā, M. Kalēju ielā 10/12, tālr. 20738, vēlākais līdz 1944. g. 15. janvārim.

RĒZEKNES PILSĒTAS DZIMTSARAKSTU NODAĻAS ZIŅAS

no 1943 g. 1. līdz 16. decembrim.

Izsludināti: tirdzniecības inspektors Osvalds Rezebergs ar grāmatvedi Zinaidu Ambats abi no Rēzeknes, Pēteris Polivkins ar Tamaru Boldovskis abi no Rēzeknes.

Salaulāti: ierēdnis Aleksandrs Erglis ar rēķinvedi Antoninu Zadvinskis abi no Rēzeknes, Vasīlijs Afanasjevs ar Janinu Piantkovskis abi no Rēzeknes, Jevgenijs Lukjanskis ar Melaniju Ivanovs abi no Rēzeknes.

Dzimuši: Rasma-Elga Zīraks no Rēzeknes, Pēteris Čudars no Rēznas pag., Lucija Arbidans no Rēznas pag., Bronislavs Laizans no Bērzgales pag., Anatolijs Losevs no Rēzeknes, Aleksandrs Petrovs no Rēzeknes, Aleksandrs Grigorjevs no Rēzeknes, Jekaterina Ribakovs no Rēzeknes, Vilhelmīne Zacharevičs no Rēzeknes, Antons Rupaiņs no Rēznas pag., Valentina Reiniks no Sīlajāņu pag., Staņislavs Arbidans no Rēznas pag., Jāzeps Bynduks no Dricēnu pag., Jūlijs Lancs no Rēzeknes, Olga Holstovs no Rēzeknes, Regina Nečajevs no Rēzeknes, Konstantins Gaiduļs no Ozolaines pag., Georģijs Seņkovs no Rēznas pag., Andrejs Orlovs no Ozolaines pag., Danuta-Zofija Gerasimovičs no Rēznas pag. un Silvija Kancāns no Rēzeknes.

Miruši: Viktors Cvetkovs 2 g. v. no Makašēnu pag., Pēteris Noviks 55 g. v. no Sakstagala pag., Joāns Morozovs 1 g. v. no Rēzeknes, Janina Gaiduļs 15 g. v. no Rēzeknes, Jānis-Eduards Freimanis 58 g. v. no Rēzeknes, Vikentijs Vabals 69 g. v. no Rzeknes, Vsevoļods Gorbunovs 29 g. v. no Rēzeknes, Marija Nikitins 20 g. v. no Gaigalavas pag., Bronislavs Spidzāns 3 g. v. no Gaigalavas pag., Pāvils Noviks 64 g. v. no Rēzeknes, Ivans Grigorjevs 1 g. v. no Rēzeknes un šoferis Pāvils Beluzovs 22 g. no Rēzeknes.

Atziniba labu linu audzētājiem

Linu skate Varakļānos

Varakļānu, Barkavas, Stirnienes un Atašienes pagastu lauksaimniekiem — linu audzētājiem bija dota iespēja Varakļānu pagasta lauksaimniecības savienības rīkotā sevišķā skatē parādīt labākos sasniegumus linu audzēšanā un visu to, ko var izgatavot no liniem.

Katrs skates dalībnieks bija uzdevis dažus kilogrammus izmērcētu linu stiebriņu, izkulstītu linu un linsēklu, lai varētu pārliecināties, no kāda sēklas materiāla lini izauguši, kā mērcēti un apstrādāti galīgā veidā.

Linkopības speciālists agr. Čeksters, apskatot katra linu audzētāja paraugus, deva savu slēdzienu par linu mērcēšanu un kulstīšanu, norādīdams uz visām kļūdām, kāpēc lini neiegūst augstāko šķiru. Te katrs lauksaimnieks varēja sīkāk iepazīties ar sava pareiza vai nepareiza darba rezultātiem. Šāda linu apskate deva daudz vairāk, kā referāti vai plašas sanāksmes. Blakus izstrādātiem liniem varēja redzēt dažādus izstrādājumus no linu šķiedras un pakulām. Kāds lauksaimnieks bija izstrādājis no pakulu strikiem izgatavotus zābakus - petērnes. Smalkais un glītais rokdarbs ieguva skates apmeklētāju vērību. Šādi strikū zābaki loti noderīgi aukstā sausā laikā. Arī sievietes nebija aizmirsušas parādīt, ko viņu čaklie pirksti var izgatavot no liniem un pakulām. Zeps Šolastika un Kuznecovs Marija bija bagātīgi izstādījušas rokdarbus un dažādus linu audumus. Par to viņas saņēma skatītāju atzinību un skates godalgošanas komisijas godalgas. Kāda varakļāniete bija izstādījusi no linu auduma izgatavotas rokas somas. Pēc ražojumu un izstrādājumu apskates un novērtēšanas II Varakļānu tautskolas zālē notika godalgu izsniegšana un referāti par dažādiem lauksaimniecības jautājumiem.

Agr. Čeksters referēja par zemes izraudzīšanu linu laukam, linu sēšanu un pareizu apstrādāšanu. Par lauksaimniecības mašīnu uzglabāšanu ziemas laikā, tāpat par kulšanu ar traktoriem un gāzģenerātoriem un to pareizu uzturēšanu kārtībā referēja Rēzeknes aprmašīnu instruktors Macpanis. Vēl runāja agr. Ančupāns par pienācīgu nodevu kārtošanu, lai sliukos un kūtros nevajadzētu sodīt.

Pēc tam tika izdalītas godalgas 24 godalgotām personām. Pirmās godalgas saņēma: Step. Kazsalietis Stirnienes pag., J. Zeps Varakļānu pag. Trejcejniekos, K. Briucs Varak. p., Vl. Sviļāns, K. Locāns Varakļānu pag. Dekšānēs, G. Morozovs Varakļānu pag. Trupiņos par labu linu audzēšanu, Š. Zeps Varakļānu pag. Zepos un M. Kuznecovs Varakļānu pag. Krisceļos par mājsaimniecības izstrādājumiem.

Otrās godalgas saņēma: A. Klušs Varakļānu pag. Puduļos, Fr. Justs Varakļānu pag. Peirāgos, D. Kuznecovs Varakļānu pag. Krisceļos, P. Latkovskis Dekšārēs, St. Cakuls Smelteros, E. Garais Stirnienes pag., K. Locāns Varakļānu pag. Dekšārēs par labu linu audzēšanu un M. Zeps Varakļānu pag. Vijolīšu m. par mājsaimniecības izstrādājumiem.

Trešās godalgas saņēma: A. Joksts Stirnienes pag. Strautiņos, S. Sprogainis Varakļānu pag., Br. Zeps Jurašinkos un D. Broks B. Nagļu Varakļānu pag. Vēl atsevišķas pirmās godalgas ar atzinības rakstiem par labu linu audzēšanu saņēma: St. Kazsalietis, J. Zeps, K. Briucs un Vl. Sviļāns.

Reta dāvana

Ziemas svētku laikā cilvēku domas saistās pie dāvanām. Bet ja kādam jautātu, kas ir tāda visiem pieejama lieta, kura ir dāvana jau pēc savas būtības, — tad atbilde tik viegli nenāktu. Būtu stingri jāpadomā, kas gan ir tāda lieta, kura viennēr satur dāvināšanas elementu? Dāvanas galvenā iezīme taču ir tā, ka viens nes izdevumus, lai otram sagādātu labumu. Un nemaz nebūtu viegli nākt uz domām, ka šāda lieta ir — dzīvības apdrošināšanas polise.

Ja pievēršamies dāvanas morāliskai pusei — sirsnības parādīšanai, tad var droši teikt, ka tikai reta cita dāvana balstās uz tik daudz piedomāšanas pie otra, tikdaudz gādības un laba vēlēšanas, kā dzīvības apdrošināšanas polise.

Pet pie mums daudzi vēl tik dziļi šo lietu neizprot. Apdrošināšanās nav vēl pie mums tā iesakņojusies, lai katrs sajustu, ka apdrošinājums it vērtīga un iepriecinoša dāvana, kā Ziemas svētkos, tā jebkurā citā laikā vai gadījumā.

Tāpēc nav lieki šai brīdī pateikt, ka pēc būtības ir tā, kā visi tie, kas parakstījuši dzīvības apdrošināšanas pieteikumus, — lai polise būtu saņemta jeb vēl nē, — ir jau izdarījuši vērtīgu un cēlu dāvinājumu saviem tuviniekiem.

ZIEMASSVĒTKOS DIVKĀRŠOTS IZSNIEDZAMAIS PABALSTS TRŪCĪGIEM PILSOŅIEM

Rēzeknes pilsētas vecākais inž. A. Puriņš nolēma izmaksāt Ziemassvētkos kārtējo mēneša pabalstu trūcīgiem pilsoņiem divkāršā apmērā. Ar skolu audzēkņu starpniecību pabalstu piesūtīs mājās. Kopsummā 110 trūcīgiem pilsoņiem izmaksās RM 3164.

APTUMŠOŠANAS NOTEIKUMI

jātievēro no plkts. 15.39 — 8.57.

Š. g. 13. augustā Austrumos cīņā pret boļševikiem krītis ᛋᛋ latviešu leģiona kareivis

VLADISLAVS SAMIŅŠ

Dzimis 1920. g. 20. oktobrī Varakļānos, Molnīkūs.

Sēro **māmiņa, māsas un brāļi.**

No zemes šīs mēs izauguši esam,
Par zemi šo mums galvas janoliek.

Š. g. 7. decembrī krītis mans mīļais dēls 22. Daugavas bataljona karavīrs

VIKTORS BROKONS, Jāņa dēls

dzim. 1924. g. 2. augustā Kaunatas pag. Vecslobodas sādžā. Apglabāts Šapatovkas Brāļu kapos 22. rindā 25 kapā pie Žitomiras.

Dziļās sērās **VECĀKI.**

RĒZEKNE lozes dabūjamas BOGDANOVA un BIKSĀNA kioskos, MENDRIKA grāmatnicā un patērētāju biedrībā.

Lozes var pasūtīt arī pa pastu no Tautas Palīdzības Loterīju daļas, Rīgā, iesūtot 8 RM katrai lozei un 42 pf. pasta izdevumiem.

RĒZEKNES APRIŅĶA VECĀKAM steidzīgi vajadzīgs

vācu valodas tulks,

kurš pilnīgi pārvalda vācu valodu rakstiski un mutiski. Atalgojums pēc noteikumiem. Pieteikties rakstiski vai personīgi Rēzeknē, Brāļu Skrindu ielā Nr. 6 pie sekretāra darbdienās no plkst. 9 — 14. Tālrunis: Rēzeknē 2507.

PAZIŅOJUMS

Rēzeknes amatnieku biedrība paziņo, ka amatnieki uz rakstiska pieprasījuma pamata var saņemt dažus atlikušos materiālus un darba rīkus, kas izņemami Rēzeknes amatnieku kopdarbības sabiedrības veikalā, Rēzeknē, 15. maija ielā 33 līdz 1943. g. 30. decembrim.

B-ba atkārtoti aizrāda, ka līdz tam pašam datumam saņemamas vēl neizņemtās amatniecības kartes un nokārtojama biedra maksa par 1943. gadu.

Biedrības priekšnieks.

Kabineta **šujammašīnu** (skapīti) vēlos mainīt pret slaucamo sugas **GOVI.** Ofertes šīs avizes kant. Nr. 251.

PĀRDODU

$2^1/_2$ g. vecu zirgu, vai 18 g. vecu kēvi, cena pēc vienošanās. Makašēnu pag. K.-Ančupānos pie D. Ančupāna. (261)

Mag. paed. Pauls Svenne

Zinātniskās izglītības gala mērķis

Zinātniskās izglītības laukā ir divi galvenie uzdevumi. Vajag sniegt skolniekiem daudz vērtīgu zināšanu un vajag attīstīt viņu fiziskās un garīgās spējas. Tomēr ne zināšanu došana, ne arī spēju izkopšana nav zinātniskās izglītības gala mērķis.

Zināšanas ātri noveco. Zinātne vienmēr iet dažiem soļiem uz priekšu un daža laba mācība, ko šodien mācām, rītu var būt jau novecojusi, jo zinātne pa to laiku jau ir aizgājusi tālāk. Zināšanas arī ātri aizmirstas. Cik ir palicis vairs mums pāri no tām zināšanām, ko agrāk skolā mācījāmies? Arī spēju izkopšana nav galvenais. Ko līdz labi izkoptās spējas, ja cilvēkam nav intereses šīs spējas izlietot? Ko līdz, piemēram, nobeigt konservatoriju un iegūt pamatīgas spējas klavieru spēlē, ja cilvēkam nav intereses piesēsties pie klavierēm? Zināšanas un labi izkoptas spējas tikai tad ir īstas un tikai tad tām ir nozīme, ja tās ierosina uz tālāku darbību un modina interesi, kas patīkamā kārtā saista un valdzina cilvēka apziņu.

Tādēļ par svarīgāko zinātniskās izglītības gala mērķi jāatzīst intereses modināšana pret pašu zinātni. Vajag ievadīt bērnus pašā zinātnes attīstības gaitā un pašā zinātnes pētīšanas metode, lai bērns tā saaugtu kopā ar zinātni, ka arī skolu beidzot tam paliktu dzīva interese par to. Tad zinātne cilvēkam paliks mūža ceļa biedre uz visu mūžu. Šādu zinātniskās izglītības gala mērķi ir sevišķi uzsvēra vācu paidagogs Herbarts (1776. — 1841.), kurš prasīja daudzpusīgu interešu modināšanu. Viņš teica: Mācīšanās ir pārejoša, bet interesei jāpaliek viscaur dzīvei.

Ja mācīšanā izdodas modināt bērna interesi, tad tā noved viņu pie pašdarbības. Un tikai pasdarbība ir tā, kas padara cilvēku par personību, t. i. par tādu, kas spēj brīvi un patstāvīgi spriest, kas ar atklātu skatu raugās uz visām prasībām, ko dzīve tam uzstāda, un kas ar darba prieku un mīlestību nododas visa cēlā un labā veikšanai.

Izglītošana ir ievadīšana kultūras jēgas izpratnē. Katrā kultūras lietā ir ieaukta kāda cilvēka gara radīta ideja. Lai vispār rastos kāda kultūras lieta, vispirms vajag rasties cilvēka garā kādai idejai. So ideju tad cilvēks cenšas fiksēt, izteikt kādās skaņās, rakstu zīmēs, līnijās vai formās. So ideju tad cilvēks ieliek, iemieso kādā dabas dotā lietā, un tā rodas kultūra. So ideju, ko cilvēks ielicis kādā kultūras lietā, mēs tad saucam par šīs kultūras lietas jēgu, bet kultūras jēgas izpratni — par izglītību. Un mēs esam tik tālu izglītoti, cik tālu mēs izprotam kultūras jēgu.

Bija reiz laiki, kad Komenijs (1592.—1670.) loloja cerības visiem visu iemācīt. Mūsu dienās tas vairs nav iespējams. Mūsdienu kultūra ir kļuvusi tik plaša un daudzpusīga, ka nevienam cilvēkam vairs nav iespējams izprast visas šīs kultūras jēgu. Visaugstāk mācīts mediķis, piemēram, nesapratīs kāda jēga ir vienam otram kokšitim vai ritenītim kādā fabrikā. Un tāpat visaugstāk mācīts inženieris nesapratīs, kāda jēga ir vienam vai otram pulverītim, ko ārsts paraksta. Tik plašu kultūru ir radījis cilvēks, ka vairs nav iespējams viena cilvēka prātā aptvert visas šīs kultūras jēgu. Tādēļ izglītības iegūšanas ceļš ir kļuvis par bezgalīgu cilvēka uzdevumu. Tā ir bezgalīga kāpšana kalnā, kura galotne nemaz nav saredzama. Šinī bezgalīgajā augšup ejošā ceļā ir bezgalīgi daudz pakāpju, bet kā galvenās no tām izceļas trīs.

Pirmā pamata pakāpe ir sasniegta tad, kad cilvēks ir ieguvis savam arodam nepieciešamās zināšanas. Daži uz šīs pirmās pakāpes arī sastingst un neiet vairs tālāk savā izglītībā. Šādu arodnieku vidū nereti sastopami arī skolotāji. Ir dzirdēts par tādiem skolotājiem, kas nelasa nevienu grāmatu ne arī laikrakstu, kuru mājās vispār grūti atrast kādu drukātu vārdu. Tie ir uz pirmās izglītības pakāpes sastinguši arodnieki. Bet ir arī tādi cilvēki, kas arī šo pirmo izglītības pakāpi nesasniedz, kas nepiesavinās pat savam arodam nepieciešamās zināšanas.

Laba tiesa cilvēku tomēr izglītības laukā iet tālāk par pirmo pakāpi. Tie cenšas arvien pavairot sava aroda zināšanas, interesējas par sava aroda vēsturi un arī par jaunākiem atklājumiem un jauninājumiem savā arodā. Tie bieži vien arī nepaliek šaurajās sava aroda nozarē, bet interesējas arī par to, kas jauns sasniegts citās dzīves nozarēs. Tie tad stāv jau uz otras izglītības pakāpes.

Bet arvien vēl augstāk kāpjot zinātniskās izglītības kalnā, cilvēks beidzot nonāk tik tālu, ka viņš nevien labi pārzina visu to svarīgāko savā speciālitātē, bet cenšas arī pats no sevis kaut ko jaunu pielikt klāt. Cilvēks kļūst par jaunu atziņu nesēju, par jaunu patstāvīgu darbu radītāju. Šāds cilvēks tad ir nonācis uz trešās augstākās zinātnes pamatpakāpes. Un tikai tagad viņš īsti izjūt, ka izglītība ir nenobeidzams process, nenoslēdzama norise. Izglītība nekad nevar būt pilnīgi noslēgta. Mēs varam tikai tuvoties izglītības ideālam, bet tā sasniegšana un piepildīšana ir bezgalīgs uzdevums. Mēs izglītojamies visu mūžu, un mūsu dzīvē nav tāda momenta, kad mēs varētu teikt, ka mēs nu esam aizsnieguši mūsu personīgās izglītības augstāko kalngalu. Tikai neizglītots cilvēks var apgalvot, ka viņš savu izglītības kalngalu ir sasniedzis.

Bet lai cilvēkam palīdzētu nonākt uz šīs augstākās zinātniskās izglītības pakāpes, skolas uzdevums, kā jau teikts, ir modināt skolniekos interesi par zinātni. Kādu mācības kursu noslēdzot nedrīkstētu būt tāds stāvoklis, kā tas par nožēlošanu mums daudzkārt iznāk, ka skolnieki un arī skolotājs atvieglotī uzelpo, sak, paldies Dievam, nu tam ir beigas. Katram mācības kursa noslēgumam vajadzētu būt tādam, kas atver jaunu skatu un modina jaunu interesi uz nākošo kursu un turpmāko darbu. Mācības kursu vajadzētu tā nobeigt, ka skolnieki ieinteresēti jautā: Kas būs tālāk?

Apmierināts var būt skolotājs, ja viņa skolnieki to uzmanīgi klausās, ja tie pat salien tuvāk apkārt ap skolotāju, lai labāk dzirdētu, ko tas lasa vai stāsta. Tas liecina par bērna intereses mošanos. Savā zemākā pakāpē tā izpaužas tieksmē visu redzēt, visu dzirdēt, visu novērot, visur būt klāt. Augstākā pakāpē tā izpaužas jau tieksmē labi mācīties un iedziļināties dažādos mācības priekšmetos un zināšanu nozarēs. Bet vēl lielāki ir skolotāja panākumi, ja skolnieku interesi neapmierina tikai iepazīšanās ar lietām, bet kad tas tiecas arī pats domāt, pētīt un noskaidrot jautājumus, kas zīmējas uz dzīvi un darbu, zinātni un mākslu. Tad varam būt droši, ka skolnieks arī pēc skolas mācībām meklēs kādu grāmatu un centīsies papildināt savas zināšanas.

Bet ja skolnieks pēc skolas beigšanas nosviež savas grāmatas istabas vistumšākā kaktā, lai nekad vairs tās neatšķirtu, tad tas ir skolas darba bankrots. Tā ir zinātniskās izglītības darba samaitāšana ne izglītības sniegšana. Un, diemžēl, mūsu skola nav pasargāta no šāda bankrota. Un ka tas tā ir, to savu tiesu vainīga ir mūsu līdzšinējā skolu dzītu struktūra. Skolotāja darbs pēdējos gados ne darba apstākļu, ne atalgojuma ziņā nekad nav bijis pievilcīgs. Kam vien stiprāki spārni, tas paceļas un aiziet no skolotāja darba. Par skolotāju mūsu dienās bieži vien kļūst tikai gadījuma dēļ. Kādreiz vācu paidagogs Zalcmanis ir tā izteicies: Draugs, ja tev nav citu mērķu, tad dod man roku un kļūsti par skolotāju. Tā tas arī bieži vien ir mūsu dienās. Par skolotāju nereti kļūst tie, kas neatrod dzīvē sev citu aicinājumu. Bet tie, kas ir īsti dzimuši skolotāju darbam, bieži vien atrod sev citu labāku un ienesīgāku nodarbošanos.

Kādreiz kādā skolā ieradās kāds lauksaimniecības instruktors, lai nolasītu priekšlasījumu par kāpostu audzēšanu. Bet — nebija ieradies neviens klausītājs! Lai tomēr nodrošinātu priekšlasījumam nepieciešamo auditoriju, skolas pārzinis uzdeva vecāko klašu audzēkņiem noklausīties šo priekšlasījumu jau gan iepriekš baidīdamies, ka skolniekiem tas būs stipri garlaicīgs priekšlasījums. Bet izrādījās gluži pretējais. Skolnieki ar lielu interesi klausījās divi stundas garo priekšlasījumu. Un kad tas beidzās, daudzi apjautājās, kur varētu saņemt kāpostu sēklas, lai tūlīt liktu lietā dotos aizrādījumus. Instruktors bija pratis radīt interesi pret kāpostu audzēšanu. Viņš bija apdāvināts ar bagātīgām paidagoga spējām.

Šādi cilvēki ar īstām paidagoģiskām spējām atradīsies katrā zinātnes nozarē. Bet tos vajadzētu arī iesaistīt zinātniskās intereses modināšanas darbā. Tos vajadzētu ar ugunī meklēt un ar zeltu atalgot, lai tie strādātu paidagoģisku darbu. Nekur citur savas spējas viņi nevarēs tik labi izlietot, kā tieši paidagoģisko darbu strādājot. Un pirmā kārtā ar šādiem paidagoģiskām spējām apveltītiem zinātnes entuziastiem vajadzētu apgādāt skolotāju institūtus, lai tie vispirms interesi pret zinātni iedvestu nākošajos skolotājos. Tad mēs beidzot varbūt patiešām piedzīvotu tādus laikus, ka cilvēki sāktu vairāk interesēties par zinātni, kad cilvēki ar interesi sāktu lasīt zinātniskās grāmatas un apmeklēt zinātniskus priekšlasījumus.

LUDZAS VANAGI IZDOD SAVU ŽURNĀLU

LJO Ludzā attīstījusi rosīgu darbu. Sevišķi čakla ir 1. Ludzas (ģimnazijas) vienība, pie kuras jau pastāv 3 sekcijas: sporta — J. Jendzes vadībā; literārā — J. Cīruļa vadībā, bet mūzikas sekciju vada N. Gabruševs.

Literārā sekcija, sadarbojoties ar komercskolas un meiteņu vienībām, izdod savu žurnālu «Latgales Vanags». Žurnāls iznāk 4 eksemplāros un tā redaktors LJO saimvedis J. Valeinis. Pirmajam numuram, kas iznāca nesen, rakstus devuši arī Ludzas apr. jaunatnes vadītājs Fr. Švikšs un Ludzas valsts ģimnazijas direktors O. Jansons.

Jānis Zālītis

Latvijas mūziku saimi piemeklējis sāpīgs zaudējums: miris komponists Jānis Zālītis.

Jānis Zālītis dzimis Nītaures Pakaušos 1884. g. 12. februārī. Jau agrā bērnībā viņā pamostas interese par mūziku. Viņš dzied vietējā draudzes korī un mācās klavieru un ērģeļu spēli, tā kā jau 10 gadu vecumā spēlē baznīcā ērģeles dievkalpojuma laikā. Nobeidzis draudzes skolu, lai ātrāk nostātos pats uz savām kājām, viņš iestājas telegrafistu skolā, ko beidz un sāk strādāt Rīgas dzelzceļa stacijā. Līdztekus šim darbam Zālītis mācās pie E. Dārziņa klavieru spēli un teoriju un pēdējā pamudināts 1904. g. iestājas Pēterpilī konservatorijā ērģeļu klasē. Vēlāk viņš pāriet uz kompozicijas klasi, kur mācās pie Ļadova, Sokolova, Šteinberga un Vītola. Konservatoriju Z. beidz 1914. g., bet līdz tam jau paspēj dzimtenē izkarot komponista un kritika vārdu, kuru vēlāk pilnam nostiprina.

Kara gados Zālītī sastopam sākumā Dienvidkrievijā, vēlāk Pēterpilī un pa laikiem arī Rīgā. Viņš piedalās dažādos koncertos kā pavadītājs, kopā ar Kaktiņu, Saksu u. c. piedalās latviešu bēgļiem rīkotos koncertos, darbojas bēgļu komitejā un 1918. g. kad nodibinās Latvju opera, ir tās drāmaturgs. 1919. g. Zālītis uzņemas Nacionālās operas direktora pienākumus, kurus pilda līdz 1922. g. No 1926. — 1928. g. Z. ir atkal Nac. operas priekšgalā kā tās mākslinieciskais vadītājs. Viņš bijis loceklis mūzikas padomē pie Izglīt. ministrijas, VI un VII dziesmu svētku rīcības komitejā, Franču mākslas ministrijas korespondents, Latvijas rakstu un mākslas kameras vicepriekšsēdētājs un no 1943. g. Rīgas valsts mūzikas skolas direktors.

Kā komponistu Zālīti nevar saukt par sevišķi ražīgu. Viņa darbu skaits (galvenā kārtā kora un solo dziesmas) sniedzas nedaudz pāri simtam. Izskaidrojums tam — pa daļai daudzie sabiedriskie pienākumi, pa daļai viņa rūpīgā pieeja savam darbam.

Zālīša kompoziciju stils, kau arī nedaudz vācu romantiķu, Skrabina un franču impresionistu ietekmēts, iezīmējas ar noteiktu individualitāti, pabeigtību un skaidrību. Pirmie darbi, kas radušies ap 1905. g. («Rīts — Skalbes teksts — iespiesta «Austrumā» u. c.) ir ļoriski, romantiski, bet jau sākot ar 1908. g. tajos manāmi svaigāki, pārdrošāki mēģinājumi.

Dziesmu izbūve kļūst sarežģītāka, vairāk piebārstīta disonansēm un ritmiskiem veidojumiem, sinkopēm. Pamazām izveidojas tas Zālīša stils, kādu mēs pazīstam šodien. Visumā Zālīša skaņdarbu faktūra ir stipri sarežģīta un to uztvere prasa mūzikāli inteliģentu klausītāju. Tāpat to izpildījums bieži vien izpildītājam rada grūti pārvaramas problēmas, kādēļ tikai vieglākās Zālīša dziesmas ir kļuvušas par plašāku koru īpašumu (piem. «Bīkeris miroņu salā», Ceļš uz dzimteni», Birztaliņa» u. c.), kamēr daudzas citas no viņa kora dziesmām pa spēkam tikai vislabākiem koriem. Solo dziesmu pavadījumi klavierēm uzrakstīti bieži vien ļoti krāšņi, tomēr bez samākslotības.

Zālīti mēdz dēvēt par latviešu Skrabinu vai Ravelu, ar to it kā pieskaitot viņu modernistiem. Varbūt, ka te ir zināma taisnība, jo Zālītis ir pirmais latviešu mūzikis, kas cīnās par radikālākām pārgrozībām mūzikas attīstības gaitā. Nenoliedzami, viņš ir ceļa sagatavotājs mūsu jaunākai skaņražu paaudzei, kas diezin vai vairs iet pa seno klasiķu pēdām. Un tomēr — nekur viņa darbos neatradīsim gribētas pozēšanas, meklēta modernisma vai samākslotību. Viņa dziesmu harmonija bagāta, svaiga, izteiksmīga, patiesa, un nepieciešamības noteikta.

Daudz Zālītis rakstījis periodikā par mūzikas jautājumiem. Viņa spalvai pieder arī neskaitāmas kritikas par ievērojamākiem mūzikas notikumiem. Pirmās viņa kritikas un raksti iespiesti 1907. g. «Latvijā», vēlāk «Dzimtenes Vēstnesī», «Baltijā» un «Jaunākās Ziņās». Viņa kritikai noteicošs iespaids mūzikas jautājumos. Tā nav tikai mūzikas notikumu kronika, bet gan kritika tās labākā nozīmē: audzinātāja un ierosinātāja. Tās forma, tāpat kā Zālīša kompoziciju forma, nobeigta, skaidra un rūpības apzīmogota. Ja kādreiz Zālīša rakstītās kritikas mēs varēsim atrast tikai archīvos (kā tas ir ar visām kritikām), tad viņa dziesmas mums tur nebūs jāmeklē, tās mēs sastapsim viemēr un visur un tad mēs arī sajutīsim, ka Zālītis nav miris, bet dzīvo vēl arvienu mūsu vidū.

B. Tiltiņš.

MARIJA ANDŽĀNE

Ziemassvētkos

Viena apsnigusi egle
Stāv uz klaja lauka klusi.
Zarus liec pret vēja pusi —
Tos kā gaišus spārnus šūpo,
Dziļi sniegā iegrimusi.

Viena noskumusi dvēsle
Gaiši slīd uz egles pusi.
Apmetas tās zaros klusi,
Noliekusies sniegā lūko,
Pati bēdu pielijusi.

Norimusi kara svelme...
Bet uz egles saknēm klusi
Kāda sirds ir izdzisusi
Egle pāri baigi elpo,
Kara vētras piešaļķusi.

Baltu pārslu maigā liegme
Asins pēdas apklājusi,
Cirstās rētas apsegusi,
Zilā naktī gaiši mirgo,
Vizmodama klusi, klusi...

Miesai pāri skumjā dvēsle
Baltus spārnus nolliekusi,
Zvaigžņu mirdzas piebirusi,
Svētā naktī mieru dūdo:
— Dusi, dārgā, saldi dusi!..

Donāts Kalnačs

Laimīgais sviedients

Ziemsvētku stāsts

Puteņoja sniegi, un ielejas drīzi drīz cerēja aizsniegt zemāko pakalnu muguras.

Grima pēdas zem mīkstā sniega pūkām, un drīz jau arī kūsuma pilnajam adventām vajadzēja nozust baltajās kupenās.

Kluss bija šis laiks, kad nekur svētdienas vakaros neskanēja jauniešu kājas jautro danču taktīs, kad pat mātes neļāva spēlēt harmoniku vai vijoli.

Caurām dienām visi šo to strādāja. Tikai vakaros, kad āru apņēma baisa tumša un griezīgi gaudoja sniegputeņi, ļaudis, sanākuši savās istabās, nodziedāja pa kādai svētai dziesmai, noskaitīja rožu kroni un, paēduši vakariņas, devās pie miera.

Jau apnicis tas viss bija Trukšānu Marei. Barodama lopus, mazgādama veļu vai strādājot kādu citu darbu, viņa bieži apstājās un vēroja gaišos tīrumu tālumus, virs kuriem debesu rozes vija savus sudrabotus vainagus.

Tā viņai patika pastāvēt, padomāt, drusku pasapņot.

Arī viņa pati aiz pēc tāda balta gaišuma savas dzīves ceļos.

Un dažreiz meitenei gribējās sajust sevī skanīgu prieku, tā pakliegt, padziedāt labi stipri. Arī sagriezt kādu traku polku.

Jaunības prieka strauti Mares dvēselē bija sprukuši vaļā.

Nu viņa gaidīja Ziemassvētkus, kad atkal viss atdzīvosies. Tad varēs tvert laimi un prieka ābolā drīkstēs kost ar visu muti.

Jā, jā, tā domāja Trukšānu Mare, kas bija jauna un daiļa, un kuras dvēselē skaloļās nemiers kā šalcoši ūdeņi

Kaut kam šajos svētkos vajadzēja notikt. Tādam skaistam pagriezienam Mares dzīvē, kuru viņa pati vēl tā labi neapjauta.

Tā meitene cauri adventa kūsumam bija jau saklausījusi Ziemassvētku rakstītās kamanas skanam aiz trejiem sapņu pakalniem.

* * *

Beidzot Ziemassvētki bija jau tuvu tuvu. Debesu plašumos mirdzēja Kūku vakara zvaigznes.

Balts mirdzums gulēja pāri tīrumiem. Vējš bija apklusis. Tikai turvākās un attālākās sābru mājas brīžiem noklaudzēja reti soļi, ierējās kāds suns...

Un jaunas meitas šajos vakaros, izzagušās no istabām, klausījās suņu rejā, jo viņas iedomājās uz to pusi savus dzīves ceļus aizvijamies kopā ar kādu mīļu mīļu cilvēku.

Daža atkal meta kurpes pāri galvai, un to purnam vajadzēja rādīt, no kuras puses nāks puisis, kas sviedēju nosauks par savu mīļo laudavu.

Tāds vakars bija tikai vienu reizi gadā, un tāpēc tas nāca ilgas un skaistas gaidīšanas vainaga apņemts.

Šo vakaru bija gaidījusi arī Trukšānu Mare. Ai, kā gaidījusi! Visu adventu.

Tagad šis Ziemassvētku vakars bija atnācis. Mirdzošs un noslēpumains.

Saldi kūki bija apēsti, un Mare stāvēja ar kurpi rokā savas sētas pagalmā.

Viņa gribēja zīlēt savu nākotni, tāpat kā to darīja arī citas sādžas meitenes.

Savādi bija. Krūtīs kutināja kāds skaistums. Sirds skanēja kā baznīcas zvani.

Vēroja apkārt. Sādža snauda sapņainā klusumā. Kārmu jumti bija it kā baltiem galdautiem apsegti.

Šur tur ieskanējās kādas baisis. Nočikstēja durvis. Tad viss atkal apklusa.

Stāvēja meitene. Klausījās. Domāja.

Te pēkšņi ierējās Plataču suns. Kaut kas mulsinošs iekrita Mares dvēselē. Vai patiešām? Vai tiešām arī Pinka zināja, ka viņa mīlēja Plataču Janku?

Nezināja: ticēt vai neticēt tam? Zināja tikai to, ka viņas skaistākās ilgas piederēja Jānim, kura istaba stāvēja blakus Trukšānu sētai.

Apkārt bija sudrabots vakars, un Mare sapņoja par savas dzīves gaišo rītu. Tam vajadzēja nākt jau drīz drīz.

Ilgi tā viņa bija stāvējusi, domājusi un sapņojusi. Vajadzēja sviest kurpi. Uz kuru pusi būs purns? Jā, kur tas rādīs?

Tad meitene pacēla kurpi viegli trīsošās rokās, — svieda... Aizlidoja kā jauns putns. Nokrita. Kaut kur tālāk.

Gāja meklēt. Krūtīs kliedza jautājums: uz kuru pusi būs purns?

Meklēja. Ilgi. Nevarēja atrast. Kā ūdenī iekritusi bija kurpe. Un meitenes domās ieauga cits jautājums: kur ir kurpe? Kur tā nokrita?

Varbūt bija iekritusi Plataču pagalmā. Aizskrēja uz turieni. Bet arī šeit nekur neredzēja.

Tad Mares skats apstājās uz Plataču istabas jumta, kur baltajā laukumā gulēja kaut kas tumšs. Laikam kurpe. Kas tad cits tur varēja būt.

Un meitene jutās laimīga un reizē arī nelaimīga. Kā dabūt kurpi?

Gan jau dabūs rītā, kad daudzi sāčžinieki būs aizbraukuši uz baznīcu. Tā nosprieda viņa un aizbrida uz savām mājām.

* * *

Ziemassvētku rītā, tikko Mare bija pienākusi pie Plataču sētas, sastapa Jāni. Viņš nebija šorīt aizbraucis uz baznīcu un smaidīja platu smaidu.

— Kur tad tu tik agri svētkos, Maruk? — vaicāja puisis.

Pietvīka meitene. Tad atcirta smiedamās:

— Nāku tevi apsveikt.

Smējās arī Jānis. Viņam patika šī meitene: laba, mīļa un sirsnīga.

— Laba meitene tu esi.

Viņa neatbildēja. Tikai smaidīja.

Daudz viņš bija domājis par šo Trukšānu Mari. Tādas skaistas domas. Daudzas reizes viņš bija gribējis teikt viņai vārdus, lai tā piekristu, ka viņi savus skaistākos sapņus varētu sapņot abi kopā. Jā, visu mūžu.

Bet vienmēr viņam trūka it kā spēka, un tagad atkal viņš par to domāja.

— Kā būtu, Mare, ja mēs tā varētu kopā dzīvot, strādāt un sapņot?

Košs smaids plauka meitenes vaigos.

— Jāni, tas būtu tik skaisti!

Abu sirdīs ziedēja krāšņas laimes rozes. Puiša un meitenes acīs zvilnoja kopējās dzīves prieks.

— Bet tagad tikai nocel no istabas jumta manu kurpi! — lūdza viņa, rādīdama uz melnu punktu jumta baltajā palagā.

— Laimīgi esi sviedusi, Mariņ. — sapratis smējās Jānis, un jauniešu lūpās saplaka karstā skūpstā.

Kādas kamanas skanēja baltajos ceļos, un skaistākās trijkalas bija ieskanējušas Mares un Jāņa dvēselēs...